

కమ్యూనిజం

ఆగస్టు 2001

వెల : రు. 10/-

ఆంధ్ర జాతీయ వునరుజ్జీవనలరీ

కమ్యూనిస్టు పార్టీ

మహారీజ్వల పాత్ర

AccNO: 2794

CLNO: 300

సి.స

ప్రత్యేక సంఘిక

C.I

కమ్యూనిజం

మాసపత్రిక

సంపుటి 27

జనవరి 2001

సంచిక 5

విప్లవకవిత్వం

1. వీర తెలంగాణా నాది - వేరు తెలంగాణా కాదు!

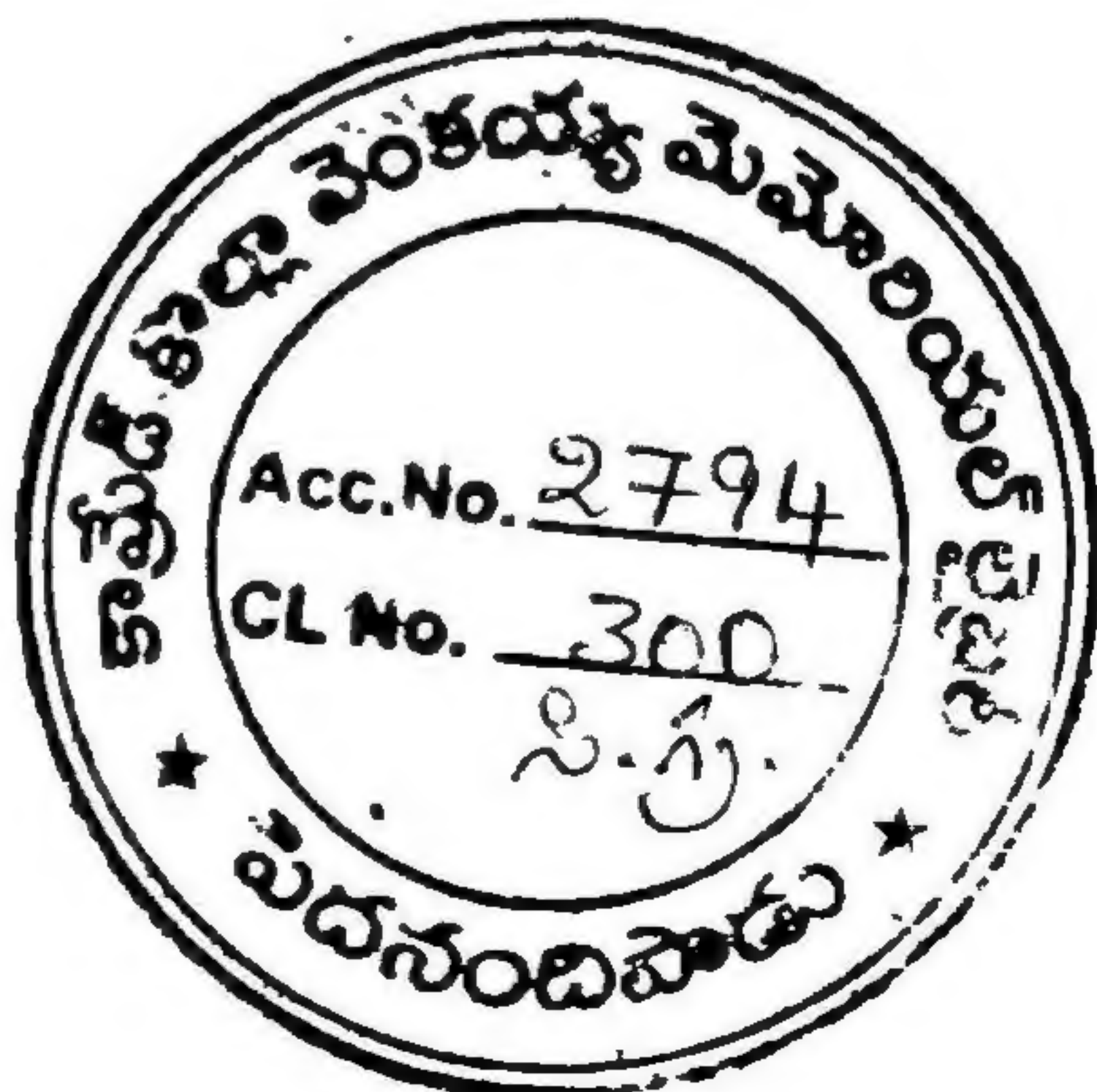
- కీ॥శే॥ రావి నారాయణరెడ్డి 3

2. నేను - నా దేశం - సమీక్ష - ఆచార్య వకుళాభరణం రామకృష్ణ 20

3. కులవ్యవస్థపై చర్చావేదిక - శ్రీ టి.యం. రెడ్డి, శ్రీ టి. రవిచంద్ 25

4. ఆంధ్ర జాతీ పునరుజ్జీవనలో కమ్యూనిస్టు పార్టీ
మహోజ్వల పాత్ర - శ్రీ పరకాల పట్టాభి రామారావు 31

5. సంపాదక లేఖలు

సంపాదకులు

ఈశ్వరగిరి నాగేశ్వరరావు

పరకాల పట్టాభిరామారావు

"కన్యానిజం" పత్రికలో వెలువడుతున్న వ్యాసాలలోని
భావాలతో సంపాదకవర్గం ఏకీభవించినట్లయితే, అవి
రచయితల అభిప్రాయాలు మాత్రమే.

- సంపాదకవర్గం

కన్యానిజం చందా వివరాలు

విడి ప్రతి : రు. 6/-

సంవత్సర చందా : రు. 72/-

వివరాలు

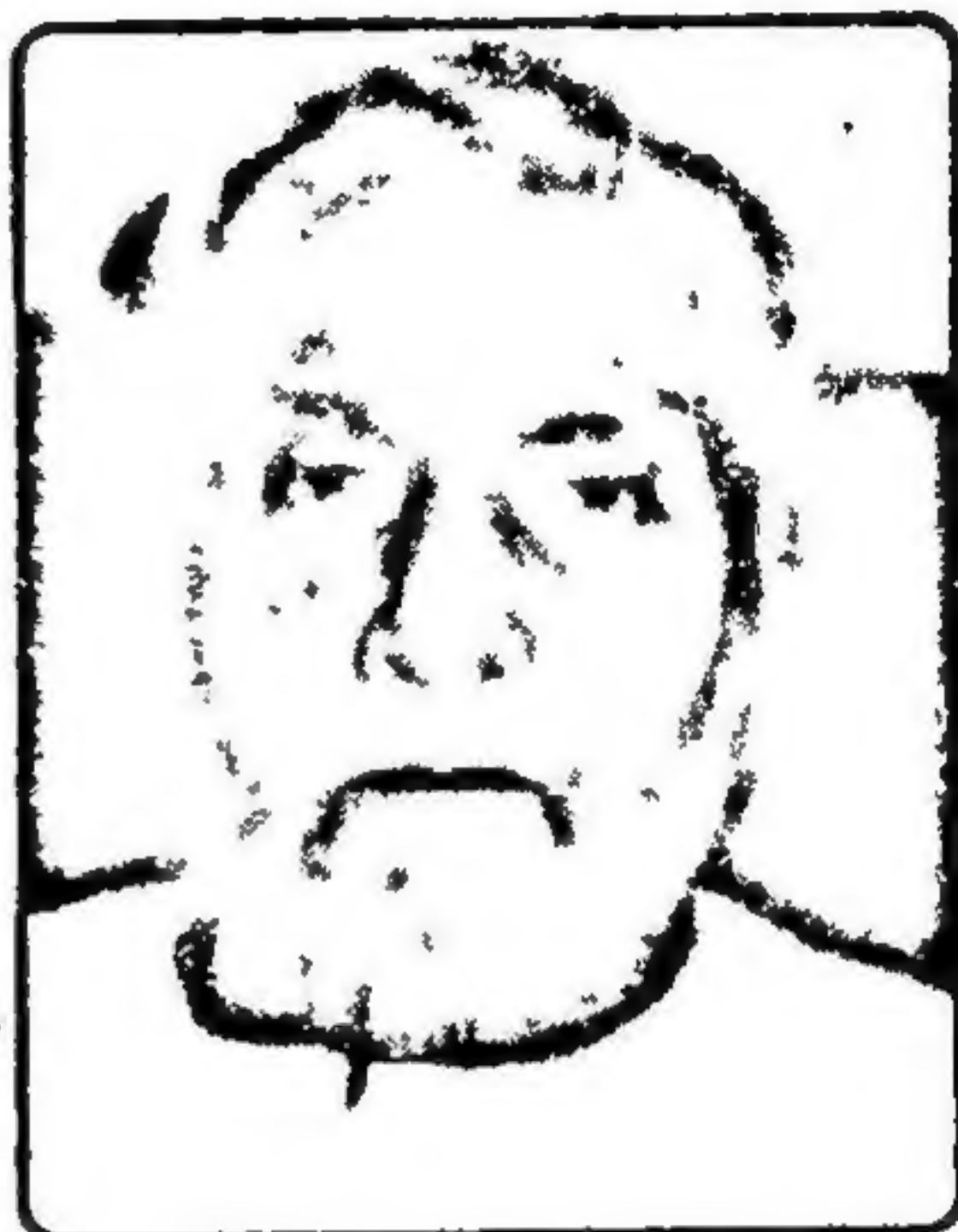
మేనేజర్, కన్యానిజం

చంద్రం బిల్డింగ్స్, విజయవాడ - 520 004

**పీఠ తేలంగాణా నాటి
వేరు తేలంగాణా కాదు!**

- ಕ್ರಿ॥ಶೇ॥ ರಾವಿ ನಾರಾಯಣರೆಡ್ಡಿ

ముల్కీ-నాన్ ముల్కీ ఉద్యమం లగాయతు 1969 మొదటి ప్రత్యేక తెలంగాణా ఉద్యమం వరకు జరిగిన ఘటనల క్రమాన్ని తెలంగాణా సాయుధ పోరాట మహా యోధుడు కీ॥శే॥ రావి నారాయణరెడ్డిగారు వివరించుతూ ఈ చరిత్రకవచం తెలంగాణా ప్రయోజనాలకే ఎలా హానికరమో వివరించారు. 1972లో వారు రచించిన "వీర తెలంగాణ - నా అనుభవాలు, జ్ఞాపకాలు" అన్న ప్రఖ్యాత గ్రంథం నుండి ఈ వ్యాసాన్ని నేటి తరంవారికి అందిస్తున్నాం. - సం॥

పోలీసు చర్య 1948 సెప్టెంబరులో జరిగింది. జనరల్ చౌదరి అజమాయిషీలో కొంతకాలం పరిపాలన సాగింది. ఆ తర్వాత సివిల్ అడ్మినిస్ట్రేటరుగా వెల్లోడీ వచ్చాడు. 1952లో హైదరాబాద్ రాష్ట్రంలో కూడా ఎన్నికలు జరిగాయి. బూర్గుల రామకృష్ణారావు మంత్రివర్గం ఏర్పడింది. అంతకుముందు నిజాం పైశాచిక పరిపాలన అనుభవించిన ప్రజలకు ఈ మంత్రివర్గంపై ఎంతో ఆశ వుండేది. పోలీస్ చర్య తర్వాత పరిపాలనా సౌలభ్యంకోసం కోస్తా జిల్లాలనుండి, అప్పటి సంయుక్త మద్రాస్ రాష్ట్రంలోని ఇతర జిల్లాలనుండి అధికారులను యిక్కడికి పిలిపించారు. ఆ అధికారులు చేసిన కొన్ని పొరపాట్లను ఆధారంగా చేసుకుని అప్పుడు హైదరాబాద్ నగర ప్రెజ్ ల్లో ఒక ఉద్యమం వచ్చింది. అధికారంలోకి వచ్చిన ప్రజాస్వామిక ప్రభుత్వం అందరికీ షిద్యోగా లిస్తుందన్న ఆశ అడియాస అవడం ఈ ఉద్యమానికి ప్రధాన కారణం. “ఇడ్లీ సాంబార్ గోబ్యాక్” అనే నినాదంతో తెలంగాణేతరులకు వ్యతిరేకంగా ఆనాడు ఉద్యమం లేచింది.

సదస్సులను భగ్గుం చేయడానికి హైదరాబాద్ నుండి వచ్చిన కొందరు విద్యార్థులు ప్రయత్నిస్తూ వుండేవారు. కాని గ్రామ ప్రజలు వాటిని సాగనిచ్చేవారు కాదు. ఏది ఏమైనా గతంలోని ముల్కీ ఉద్యమంకన్నా ఈ ఉద్యమానికి కొంత ఊపుమాత్రం వుంది. ఈ సందర్భంలో హైదరాబాద్ ఎగ్జిబిషన్ గ్రౌండ్సులో విశాలాంధ్ర సదస్సు ఒకటి ఏర్పాటుచేశాం. దానికి శ్రీశ్రీ అధ్యక్షులు. శ్రీ బద్దం ఎల్లారెడ్డిగారు ఆహ్వాన సంఘాధ్యక్షులు. నేను ఆహ్వానసంఘ కార్యదర్శిని. ఈ సదస్సులో ఆంధ్ర, తెలంగాణా ఇరు ప్రాంతాలనుంచి కూడా ప్రతినిధులు వచ్చి పాల్గొన్నారు. అటు తర్వాత పాతపట్నంలోని ఒక భవనంలో ఇంకొక సదస్సు ఏర్పాటుచేశాం. దానిలో తెలంగాణా ప్రతినిధులు మాత్రమే పాల్గొన్నారు. దానికి నేను అధ్యక్షుణ్ణి. విశాలాంధ్ర స్థాపనను సమర్థించడమే ఈ రెండు సదస్సుల ఉద్దేశం.

బహిరంగసభలు ఎన్నో జరిగాయి. అన్నిటికంటే ముఖ్యమైన బహిరంగసభ హైదరాబాదులోని వివేక వర్ధనీ గ్రౌండ్సులో జరిగింది. కాంగ్రెస్‌లో వుండే విశాలాంధ్ర వాదులు, కమ్యూనిస్టులు, ఇరువురూ కలిసి ఏర్పాటుచేసిన బహిరంగసభ యిది. ఆ సభలో ప్రత్యేక తెలంగాణా కాంగ్రెసువాదులు కొంతమంది అల్లరి లేవదీశారు. కాని ఆ సభలో ప్రతినిధులు వారికి దేహశుద్ధి చేసి తగిన విధంగా బుద్ధిచెప్పారు. అంతవరకు గోడమీద పిల్లివాటంగా వున్న ముఖ్యమంత్రి బూర్గుల రామకృష్ణారావుగారు కూడా విశాలాంధ్ర వాదిగా మారారు. ప్రత్యేక తెలంగాణా వాదులనుండి సభను రక్షించమని పోలీసులకు ఆదేశ మిచ్చారు. సభను విచ్ఛిన్నం చేయడానికి వచ్చిన నాలుగైదు వందలమంది కాలేజీ విద్యార్థులకు పోలీసులు బుద్ధిచెప్పారు. ఇలాంటి అవాంతరాలు కలిగినా, ఆనాటి సభ జయప్రదంగా జరిగింది. ఈ కాలంలోనే హైదరాబాదు జిల్లాలో పర్యటిస్తూన్న పండిత నెహ్రూ ఆంధ్రప్రదేశ్ ఏర్పడుతుందని ప్రకటించారు. అంతవరకు ఉద్రేకపూరితులైన ప్రత్యేక తెలంగాణా వాదులు వెంటనే చల్లబడ్డారు. ఉద్యమం కూడా సమసిపోయింది. ఉద్యమం చల్లారినా నాయకులు మాత్రం మరొక దారిన తమ ప్రయత్నాలను కొనసాగిస్తూనే వున్నారు. ఈ ప్రయత్నాల్లో భాగమే “పెద్దమనుషుల ఒడంబడిక”. దీని ప్రధాన ఉద్దేశం తెలంగాణా ప్రజల్లో వున్న భయాలను తొలగించడం. తెలంగాణా ప్రజలకు, ఉద్యోగులకు రక్షణలు కల్పించడం. దీనికొరకు కాంగ్రెసు నాయకులు ఢిల్లీలో సంప్రతింపులు జరిపారు. ఒక ఒడంబడికను కుదుర్చుకున్నారు.

కలతలు సంభవించినప్పటికీ ఆంధ్ర ప్రజల సమగ్రాభివృద్ధి సమైక్యాంధ్రలోనే సాధ్యం. దీనికి ఆంధ్ర ప్రజల ఉమ్మడి సంస్కృతి, చరిత్ర పునాది.

ఆంధ్రప్రదేశ్‌ను ఏర్పరిచే సమయంలో తెలంగాణా రక్షణల గురించిన ఒప్పందం కుదుర్చుకొనడం సరియైనదే. ఉభయ ప్రాంతాల భావసమైక్యతా ప్రయోజనాల దృష్ట్యా ఈ ఒప్పందాన్ని ఖచ్చితంగా అమలుజరిపి ఉండాలి.

పన్నెండేళ్ళ పాపాలు

గత 12 సంవత్సరాలుగా అవిచ్ఛిన్న పరిపాలన సాగించిన కాంగ్రెసు పార్టీ, ఉభయ ప్రాంతాల పెద్దలు కలిసి పవిత్రంగా చేసుకున్న ఈ ఒప్పందాన్ని అమలుపరచడంలో విఫలమైంది. ఈ ఒప్పందం షరతులు అమలుజరపబడకపోవడంలో పరిపాలక వర్గమే యించుమించు యావత్తు బాధ్యత వహించవలసి ఉంటుంది.

అయితే యిందులో కొంతభాగం ప్రతిపక్షాల మీద కూడా వుంది. కమ్యూనిస్టు పార్టీకి, నాకు సంబంధించినంత వరకు శాసనసభ వేదికపైన, ప్రాంతీయ కమిటీలోను మేము చేయగల్గినదంతా చేశాము. అయితే తెలంగాణా ప్రాంతంలోని ఉద్యోగులు, విద్యార్థులు, ఇతర మేధావివర్గాలలో పెరుగుచున్న అసంతృప్తిని అంచనా వేయడంలోను, ఈ సమస్యను ప్రజల దృష్టికి తీసుకొని వెళ్ళడంలోను, తెలంగాణా రక్షణలను అమలుజరిపించుకోడానికి తగు ప్రజా పోరాటాన్ని సాగించటంలోను ప్రతిపక్షాలు విఫలమైనవని ఒప్పుకోక తప్పదు.

అంతేగాదు, తెలంగాణా ప్రజలలో నానాటికీ పెరుగుతున్న ఈ అసంతృప్తిని అవకాశంగా తీసుకొని పాలకవర్గంలోని ముఠాలు తమ స్వార్థ ప్రయోజనాలను సాధించుకోవడం కోసం, యిరుప్రాంతాల వారిమధ్య తంపులు పెట్టగల్గినవారి “విచ్ఛిన్నకర శక్తి”ని కూడా ప్రతిపక్షాలు తక్కువ అంచనా వేయడం జరిగింది.

పెద్దమనుష్యుల ఒప్పందంలోని కొన్ని షరతులు అమలుజరపడంలేదు. కనుక, తెలంగాణాకు అనేక అన్యాయాలు జరిగాయి కనుక, ఈనాడు ఆంధ్ర తెలంగాణాలు విడిపోవాలనీ, ప్రత్యేక తెలంగాణా ఏర్పడాలని అనడంకంటే పొరపాటు, అజ్ఞానం మరొకటి లేదు. అంతేకాదు, ఆంధ్ర ప్రాంతానికి తెలంగాణా ఒక “వలస” ప్రాంతం అయిపోయిందని కూడా కొందరు అంటున్నారు. అన్ని స్థాయిల్లోను తెలంగాణాను

అన్యాయాలకు ఒక చిహ్నంగా (Symbol) ఉన్నాడు. గత పన్నెండు సంవత్సరాల నుండి ఎందరో మంత్రులు, ముఖ్యమంత్రులు వస్తూ పోతున్నప్పటికీ, బ్రహ్మనందరెడ్డి మాత్రము ఈ పన్నెండు సంవత్సరాలు మంత్రివర్గంలో ప్లానింగు మంత్రిగాను, ఆర్థిక మంత్రిగాను, ముఖ్యమంత్రిగాను మొదటినుంచి నేటివరకు పరిపాలన సాగించాడు. ఈనాడు బ్రహ్మనందరెడ్డి రాజీనామా ఎన్నియో సమస్యలను శాంతియుత వాతావరణంలో పరిష్కరించుటకు దారితీయగలదని నేను విశ్వసించుచున్నాను.

గత పన్నెండు సంవత్సరాల కాంగ్రెసు దుష్పరిపాలన ఫలితంగా తెలంగాణలోనూ, తదితర ప్రాంతాలలోను అభివృద్ధి కుంటుపడినప్పటికీ ఆంధ్రప్రదేశ్ స్థాపనవల్ల తెలంగాణకు ఎలాంటి లాభము చేకూరలేదనే వాదనతో నేను ఏకీభవింపలేను.

అదృష్టవశాత్తు ఆంధ్ర రాజధాని తెలంగాణా నడిబొడ్డున ఉన్న హైదరాబాద్, ఇప్పుడు విశాలాంధ్రలో వున్న సుమారు 4 కోట్ల ప్రజలకు రాజధాని అయిన తర్వాత నగరం విస్తరించింది. జనాభా పెరిగింది. వర్తక వ్యాపారాలు పెరిగాయి. పరిశ్రమలు పెరిగాయి. అందువలన వేలాది తెలంగాణా కుటుంబాలకు జీవనోపాధి ఏర్పడింది. హైదరాబాదు నగరానికి చుట్టూ 50 మైళ్ళ దూరంలో వున్న గ్రామాలన్నీ ఈనాడు హైదరాబాద్ నగరంమీద ఆధారపడి జీవించుతున్నాయి. పాలు, కాయగూరలు, వంటచెరకు, పశుగ్రాసం మున్నగు వాటిని పెద్ద యెత్తున నగరానికి ఎగుమతి చేస్తున్నాయి. మునుపటికంటే ఈనాడు ఈ అన్ని గ్రామాలలో పనిపాటలు పెరిగాయి.

రాజధానివల్ల కల్గిన అభివృద్ధి

ఒక్క భువనగిరి తాలూకా నుండి ఏడాదికి రు. 25 లక్షలు విలువ గల్గిన పాలు హైదరాబాద్ నగరానికి ఎగుమతి అవుతున్నాయి. అంటే హైదరాబాద్ పరిసర ప్రాంతాలు రాజధాని అభివృద్ధివలన ఏ విధంగా లాభపడుతున్నవో అనడానికిది మచ్చుతునక.

హైదరాబాద్ రాజధాని అయిన తరువాత ప్రభుత్వ రంగంలోను, ప్రైవేటు రంగంలోను అనేక పరిశ్రమలు ఏర్పడ్డాయి. ఇందువలన నగరంలోని ప్రజలకు, పరిసర ప్రాంతాల ప్రజలకు ఎక్కువ ఉద్యోగాలు, ఉపాధి కల్పన జరిగింది. ఇకముందు కూడా అట్టి అవకాశాలు పెరుగుతాయి. హైదరాబాద్ లో సినిమా పరిశ్రమ కూడా అభివృద్ధి

తెలంగాణాలో అపారమైన బొగ్గు, అనేక రకాల ఖనిజాలు వున్నాయి. ఆంధ్ర జిల్లాలు వ్యవసాయరీత్యా అభివృద్ధిచెందినవి. అందుకనే పారిశ్రామికీకరణకు కావలసిన పెట్టుబడి ఈ వ్యవసాయ రంగంలోని మిగులునుండి ఏర్పడవలసి ఉంటుంది.

అంతేకాదు వ్యవసాయ విధానంలో ఆంధ్ర ప్రాంతంనుండి తెలంగాణా ప్రాంతం నేర్చుకోవలసింది ఎంతో ఉంది.

ఇప్పుడు ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో ఒక ప్రథమ శ్రేణి ఓడరేవు విశాఖపట్నం వుంది. వందలమైళ్ళ సముద్రతీరం వుంది. ఇంకా చిన్న ఓడరేవులు అనేకం వున్నాయి. ఇంకా అవి అభివృద్ధికావాలి. అందువలన ఆంధ్రప్రదేశ్ ఎగుమతి వ్యాపారం పెరుగుతుంది. ఆంధ్రనుండి తెలంగాణా విడిపోతే సముద్రతీరం అంటూ ఉండని, చుట్టూ భూపరివేష్టితమైన తెలంగాణా ఏర్పడుతుంది. తెలంగాణాకు ఓడరేవులంటూ వుండవు. ఉత్తరోత్తరా తెలంగాణా ప్రాంత భవితవ్యానికి యిది హానికరం.

అంతేకాదు, ప్రత్యేక తెలంగాణా రాష్ట్రం ఏర్పడితే అది తిరిగి దొరల రాజ్యంగా తయారయే ప్రమాదం ఉంది. ఆంధ్రప్రదేశ్ అంతటిలోకి తెలంగాణా ప్రాంతంలోనే ఈనాటికీ పూడలిజం, భూస్వామ్య నిరంకుశత్వం విచ్చలవిడిగా రాజ్యం చేస్తూవుంది. అందుచేత ప్రత్యేక తెలంగాణా అంటూ ఏర్పడితే ఆ రాష్ట్ర ప్రభుత్వంలో భూస్వామ్య అభివృద్ధి నిరోధక వర్గాల పెత్తనమే ఉంటుంది. అయితే అంతమాత్రాన ఆంధ్ర ప్రాంతంలో ఇటీవల ఏర్పడిన “నడమంత్రపుసిరి” వర్గాల అభివృద్ధి నిరోధక స్వభావాన్ని తక్కువ అంచనావేసే సమస్యలేదు. కాని రాష్ట్రం పెద్దదిగావుంటే ఈ అభివృద్ధి నిరోధక శక్తులను అదుపులో పెట్టడానికి, విశాల ప్రజోద్యమాలను నిర్మించడానికి వీలవుతుంది. ఈ శక్తుల పరస్పర వైరుధ్యాలు అనేకం పనిచేస్తాయి.

గుత్తదారుల పెత్తనం

రాష్ట్రం చిన్నదైనకొద్దీ దేశంలోని గుత్తపెట్టుబడిదారీ వర్గాలకు ఆ రాష్ట్రంలో పెత్తనం చెలాయించడానికీ, కుట్రలు చేయటానికీ ఎక్కువగా వీలుగా వుంటుంది. రాష్ట్రాలను ముక్కచెక్కలుగా చేస్తే వాటిని చాలా సులువుగా తమ గుప్పెట్లో పెట్టుకోవచ్చు. పెద్ద రాష్ట్రాలయితే వారికి కొరుకుడుపడటం కష్టం. అందుకే నిజానికి

కార్యరంగం కళావంతుల సంస్కరణకు విస్తరించింది. వితంతు వివాహాలు, అనాథ శిశు సంరక్షణశాలలు, పతిత యువతీ జనోద్ధరణ, హరిజనోద్యమం, వయోజనోద్యమాల్లో చురుగ్గా కృషి చేశాడు. 'నేనూ - నా దేశం' గ్రంథంలో సంస్కరణ కృషిని తెలిపే భాగాలు చదువుతున్నప్పుడు వళ్ళు గగుర్పాటు చెందుతుంది. ఈ కృషిలో ఆయనకు చేదోడు వాదోడుగా నిల్చిన యామినీ పూర్ణతిలకం గురించిన విలువైన సమాచారం ఈ గ్రంథంలో చోటుచేసుకుంది. 1924-30ల మధ్య జరిగిన వితంతు పునర్వివాహ ఉద్యమం గూర్చి యిలా అంటాడు. "పీఠేశలింగంగారు నాటిన విత్తనం యాభై ఏండ్లకు పెద్ద వృక్షమై ఆంధ్రదేశంలో అనాథ స్త్రీలకు ఆశయమిచ్చింది." (పుట 346). ఆంధ్రదేశంలో సంఘ సంస్కరణోద్యమం 1920ల తర్వాత కూడా కొనసాగిందనీ, దానికి ఎందరో కృషి చేశారన్న వాస్తవం దరిశి చెంచయ్యగారి గ్రంథం రుజువు చేస్తుంది.

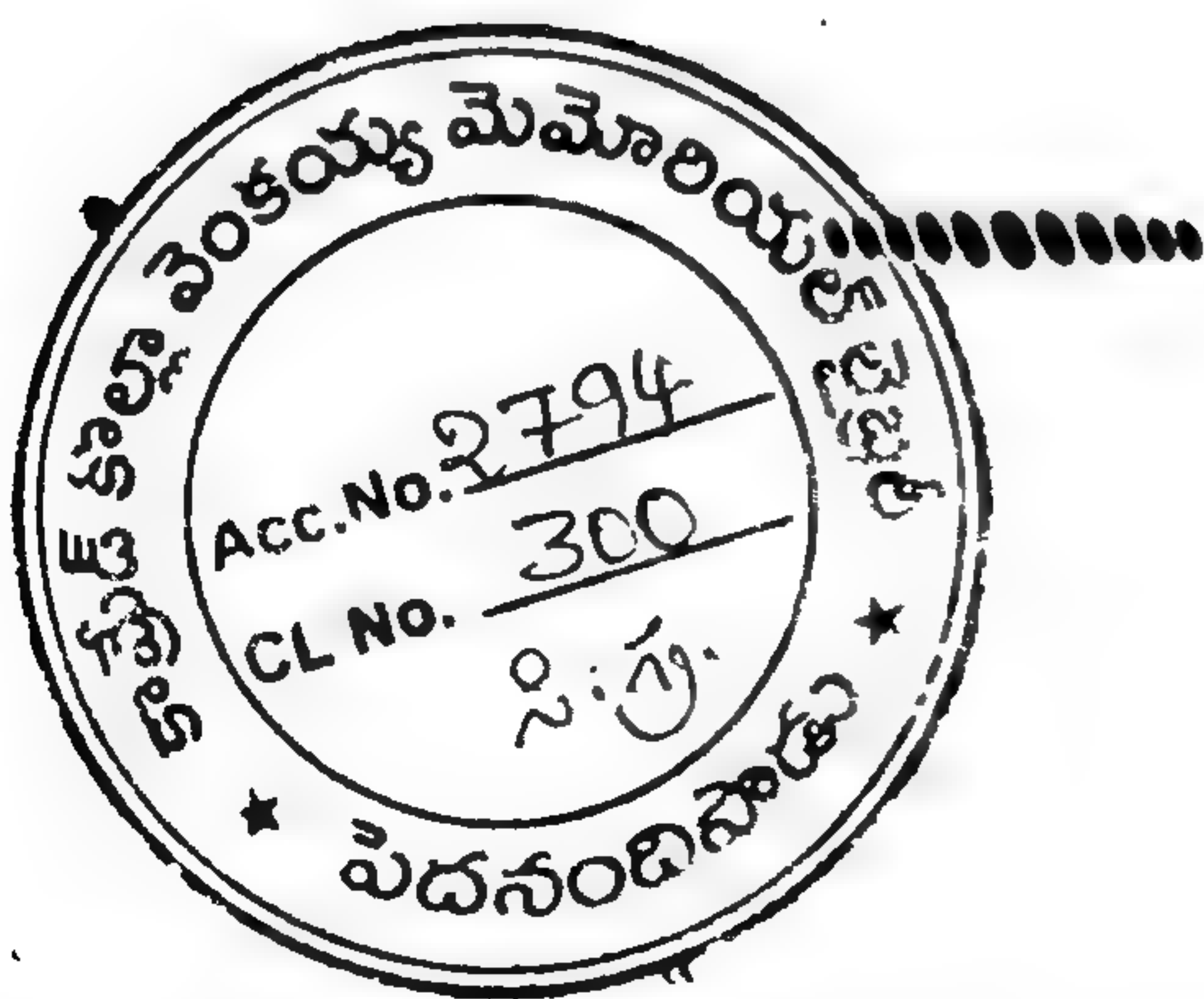
సంస్కరణ దశ నుండి చెంచయ్య తన చివరి పోరాట దశను - సామ్యవాద దశ - 1935 నుండి చేరుకొన్నాడు. అప్పటికి ఆంధ్రదేశంలో కాంగ్రెస్ సోషలిస్టు పార్టీ కార్యకలాపాలు, కమ్యూనిస్టు పార్టీ నిర్మాణం ఒక రూపుదిద్దుకొంది. ఆ తొలినాటి వామపక్ష రాజకీయాల గూర్చిన ఎంతో విలువైన అంశాల గూర్చి యీ గ్రంథం తెలియచేస్తుంది. కమ్యూనిస్టు పార్టీలో తాను చేరడానికి స్త్రీ విముక్తి అనే ఆశయం ఎలా దోహదం చేసిందీ, ఆయన మాటల్లోనే తెలుసుకొందాం. "నేను కమ్యూనిస్టు కావడానికి ముఖ్య కారణం స్త్రీల కష్టాలను తొలగించడానికి ప్రయత్నాలు చేసి, చేసి, పూర్తిగా సాధించలేకపోవడం వల్ల కలిగిన అసంతృప్తి, స్త్రీల కష్టాలు ఒక్క సోషలిస్టు రష్యాలో మాత్రమే నశించాయన్న సత్యమే నన్ను కమ్యూనిజంవైపు తిప్పింది" అంటాడు. (పుట 489).

సామ్యవాద దశలో చెంచ్య మద్రాసులో, కార్మిక సంఘాల్లో బీడీ, చుట్టల కార్మిక సంఘాలతోపాటు, స్పెన్సర్ కంపెనీ, మద్రాసు కార్పొరేషన్ పనివారల అభ్యున్నతికి పాటుపడ్డాడు. కమ్యూనిస్టు ఉద్యమ నిర్మాణంలోని అనుపానుల గూర్చి, వాటి పని తీరును గూర్చి నిజాయితీతో విశ్లేషించాడు.

జీవిత ప్రారంభం నుండి తానెదుర్కొంటున్న ఈతిబాధలు, వాటికి తోడు ఆర్థిక బాధలు చెంచయ్యగార్ని వెంటాడుతూనే వున్నాయి. జీవితపు ఆటుపోట్లలో ఆయనకు

దన్నుగా నిలిచిన భార్య దరిశి సుభద్రమ్మ మహిళా సంఘాల్లో కృషి చేస్తూ, స్త్రీల అభ్యున్నతికి పాటుపడింది. సుభద్రమ్మ కృషి గూర్చి ఇంతవరకూ ఎవరూ ఎక్కడా పేర్కొనకపోవడం దురదృష్టం. అనిబిసెంట్ సహచారిణిగా వుంటూ, అఖిల భారత మహిళా సమాఖ్య కార్యక్రమాల్లో, దక్షిణ భారతదేశంలో చురుగ్గా పాల్గొన్నారు. ఆమె నేతృత్వంలో పతిత యువతీ జనోద్ధరణ, స్త్రీలల్లో విద్యా వ్యాప్తి కొనసాగింది. దరిశి చెంచయ్యగారి జీవిత చరిత్ర ఒక గని లాంటిది. ఆయన జీవిత లక్ష్యం, దేశ స్వాతంత్ర్యమే కాదు. స్వాతంత్ర్యానంతరం, సమాజం ఏ దిశలో నడవాలి, దేశ పునర్నిర్మాణం బడుగుల జీవితాల్లో ఎలాంటి మార్పులు తీసుకురావాలో ఆయన ఆశించాడు. ఆర్థిక అసమానతలు, సామాజిక ఎత్తుపల్లాలను తొలగించి, స్త్రీ జనోద్ధరణ దేశానికి ఆయువుపట్టుగా భావించి కృషి చేసిన మహనీయుడు. ఈ క్రమంలో రూపుదిద్దుకొంది చెంచయ్యగారి వ్యక్తిత్వం. ఆయన ప్రాపంచిక దృక్పథానికి, తను పాల్గొన్న ఉద్యమాలు ఎలా దోహదం చేశాయో వ్యక్తీకరిస్తుంది ఈ గ్రంథం. చిత్తశుద్ధికి నిష్కపటత్వం తోడై, స్వీయ పాఠబాట్లను నిష్కర్షగా అంగీకరించే మనస్తత్వం ఆయనది. చిన్నప్పటి నుండీ ఒక నిరసనవాదిగా మార్పుకోసం కృషి చేయాలన్న తపన ఆయన రాసిన ప్రతి అక్షరంలో కన్పిస్తుంది. నేటి యువతరం తప్పక చదవాల్సిన గ్రంథం ఇది.

ఆకాశవాణి పౌజన్యంలో

కుల వ్యవస్థపై చర్చావేదిక

జులై నెల “కమ్యూనిజం”లో స్వాతంత్ర్య సమరయోధులు, కమ్యూనిస్టు నాయకులు శ్రీ ముళ్ళపూడి సూర్యనారాయణ, కుల వ్యత్యాసాల నిర్మూలనకు మరో సామాజిక విప్లవం ఆవశ్యకత గురించి ఒక వ్యాసం వ్రాశారు. ఇందులో అనేక ఆసక్తికర విషయాలు ఉన్నాయి. అందుపై చర్చ ఉపయుక్తంగా వుండ గలదని భావించి చర్చావేదికలో పాల్గొనవలసిందిగా పాఠకులను ఆహ్వానించాం. శ్రీ టి. రవిచంద్, శ్రీ టి.ఎమ్. రెడ్డిగార్ల అభిప్రాయాలను ఈ సంచికలో అంద జేస్తున్నాం. ఈ చర్చావేదికలో పాల్గొనవలసిందిగా పాఠకులను ఆహ్వానిస్తున్నాం.

సం॥

కులవివక్ష కూలిపోవాలంటే...

శ్రీ టి.యం. రెడ్డి

ఇప్పుడిప్పుడే కులవ్యవస్థ కూలిపోదు. దాని వేళ్ళు గట్టిగా నాటుకుని వున్నాయి. నేను చేయబోయ్యే సూచనలు వెంటనే ఆచరణసాధ్యం కావని నాకు తెలుసు. ఐనా, ఈ దిశగా ప్రయత్నాలు చేసి తీరాలనే ఉద్దేశంతో ఈ మాటలు రాస్తున్నాను. నా సూచనలు :

(క) కులాంతర వివాహాలను ఇతోధికంగా ప్రోత్సహించాలి. దీనికోసం -

1. కులాంతర వివాహం చేసుకునే ప్రతి నేరుద్యోగ దంపతులకూ ఆర్థిక ప్రోత్సాహకాలు ప్రభుత్వమూ, స్వచ్ఛంద సంస్థలూ కల్పించాలి. ఇది ఏదో ‘సామ్ కే వాస్తే’ కాకుండా, భారీగానే వుండాలి.
2. ఉద్యోగంలో వుంటూ కులాంతర వివాహం చేసుకునే దంపతులకు రెండు ఇంక్రిమెంట్లు అదనంగా మంజూరు చేయాలి.
3. యువతీ యువకులు భావకవితకూ, వాస్తవికతావాద నవలలకూ, ప్రేమకథలకూ

శ్రీ టి. రవిచంద్

దేశంలో పారిశ్రామికీకరణ జరిగితే, కార్మికవర్గం పెరుగుతుందనీ, తద్వారా కుల విభజనలు, వ్యత్యాసాలు అంతరిస్తాయని ఆనాడు కమ్యూనిస్టులు భావించారు. నాలుగు దశాబ్దాల క్రితం “న్యూయేజ్” (జూన్, 1959) పత్రికలో ప్రముఖ కమ్యూనిస్టు మేధావి కె. దామోదరన్ “కేరళలో వర్ణవ్యవస్థ” పేరుతో ఒక వ్యాసం రాశారు. ఈ వ్యాసం తర్వాత తెలుగులో “సందేశం” (మార్క్సిస్టు సిద్ధాంత, రాజకీయ మాసపత్రిక) మే, 1960 సంచికలో ప్రచురించబడింది. ఈ వ్యాసంలో కార్మికవర్గం పెరిగి, బలపడితే కులవ్యవస్థ బలహీనపడుతుందని, వర్ణైక్యత అంతరించి, వర్ణైక్యత బలపడుతుందని భావించారు. ఇది యాంత్రిక దృష్టితో కూడిన ఆశావాదం తప్పితే మరొకటి కాదు. కార్మికవర్గ చైతన్యాన్ని కూడా బలహీనపరచగల శక్తి కులవ్యవస్థకున్నదని శ్రీ సూర్యనారాయణ వ్యాసం నిరూపిస్తుంది. ఈ రోజు మనం మాట్లాడాల్సింది కుల వ్యత్యాసాల నిర్మూలన గురించి కాదు. కుల నిర్మూలన గురించే మాట్లాడాలి. ఆలోచించాలి. కుల వ్యవస్థ ఉన్నంత

ఈ దేశంలో కులవ్యవస్థ వ్యతిరేక ప్రతిఘటనోద్యమాలు అనేక రూపాల్లో జరిగాయి. వాటి చరిత్రను ఏదో రూపంలో గ్రంథస్థం చేయడానికి కొన్ని ప్రయత్నాలు జరిగాయి. కాని అవి అసంపూర్ణంగా మిగిలాయి. ప్రాచీన కాలంనుండి ఆధునిక యుగంవరకు వర్ణవ్యవస్థను, కులవ్యవస్థను విమర్శిస్తూ వెలువడిన ఇటువంటి సాహిత్యాన్ని వెలుగులోనికి తెచ్చి ప్రజల్లో విస్తృతంగా ప్రచారం చేయాలి. వర్ణవ్యవస్థ, కులవ్యవస్థలు ఎంత అనాగరికమో, ఆటవికమో, అశాస్త్రీయమో ఈ సాహిత్యం ద్వారా ప్రజలకు తెలియచెప్పాల్సిన అవసరం ఉంది. ఆవైపు “కమ్యూనిజం” పత్రిక ఆధ్వర్యాన 1992లో “భారతదేశంలో కులవ్యవస్థ” పేరుతో ఒక సదస్సు నిర్వహించారు. అది

ఆధునిక యుగంలో ఆంధ్రదేశంలో బొద్దుడిగా, కులనిర్మూలనవాదిగా ప్రొఫెసర్ పోకల లక్ష్మీనరసు, మార్క్సిస్టుగా, కులనిర్మూలనవాదిగా డా॥ కాట్రగడ్డ బాలకృష్ణల కృషిని పరిచయం చేస్తూ కొన్ని రచనలు ప్రచురించాము. ఇంకా జరగాల్సిన కృషి చాలా వుంది. ఒక వ్యక్తి సంస్థగా మారి చేసే ప్రయత్నంలో కొన్ని పరిమితులుంటాయి. ఆ పరిమితుల్ని అధిగమించి ముందుకు ప్రయాణించటానికి గట్టిగా ప్రయత్నిస్తున్నాము.

29

ఉత్తేజాన్ని కలిగించింది. ఆయన ఆశిస్తున్న మరో సామాజిక విప్లవానికి కావాల్సిన సైద్ధాంతిక అవగాహనను సంపద్యంతం చేసే సాహిత్యాన్ని తెలుగు పాఠకులకు అందించడానికి మా వంతు కృషి చేస్తున్నామని, ఒకసారి మా ప్రచురణల్ని పరిశీలించి, తగిన సూచనలివ్వమని ఆయనను అభ్యర్థిస్తున్నాం. ఇప్పటివరకు వెలువడిన మా ప్రచురణలు :

1. స్టడీస్ ఇన్ హిందూ మెటీరియలిజమ్ - డా॥ కె.బి. కృష్ణ తొలి ముద్రణ : 1994.
2. తెలుగు వెలుగు - డా॥ కాట్రగడ్డ బాలకృష్ణ 1995
3. భగవద్గీతలో భౌతికవాద అంశాలు - డా॥ కె.బి. కృష్ణ 1995.
4. భారత ప్రజాతంత్ర విప్లవ సమస్యలు - శరద్ పాటిల్, 1996 (దళిత ఉద్యమ నేపథ్యంలో డా॥ కె.బి. కృష్ణ రచనల ప్రాముఖ్యాన్ని గరించి చర్చించిన రచన)
5. బౌద్ధం అంటే ఏమిటి? - ప్రొఫెసర్ పి. లక్ష్మీనరసు, 1996
6. వజ్రసూచి (వర్ణవ్యవస్థ ఖండన) - మహాకవి అశ్వమోషుడు, 1997.
7. బౌద్ధపండితుడు, కుల నిర్మూలనవాది - ప్రొఫెసర్ పి. లక్ష్మీనరసు, 1998.
8. మహాకవి అశ్వమోషుని వజ్రసూచి (వివిధ పత్రికల్లో వెలువడిన అభిప్రాయాల సంకలనం), 1999.
9. అవైదిక మతాలు, కులవ్యవస్థపై డా॥ బి.ఎస్.ఎల్. హనుమంతరావు రచనలు-ఒక పరిశీలన - టి. రవిచంద్, 1999.
10. పాలిటికల్ అండ్ సోషల్ థాట్ ఆఫ్ బుద్ధిస్ట్ రైటర్స్ (క్రీ.శ. రెండవ శతాబ్దం నుండి ఐదవ శతాబ్దం వరకు కులవ్యవస్థకు వ్యతిరేకంగా వచ్చిన ప్రతిఘటనోద్యమాల అధ్యయనం) - డా॥ కె.బి. కృష్ణ 1999.

మార్క్సిస్టు ధృష్టితో కులసమస్యను, అంబేద్కర్ కులనిర్మూలనోద్యమాన్ని విశ్లేషిస్తూ, చైతన్య పబ్లికేషన్స్ పేరుతో మరో రెండు రచనలు ఈ వ్యాస రచయిత ప్రచురించాడు. అవి : 1) సామాజిక విప్లవ దార్శనికుడు డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ - టి. రవిచంద్, 1989. 2) డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ - ప్రొఫెసర్ కొత్త సచ్చిదానందమూర్తి (ప్రొఫెసర్ మూర్తి ఆంగ్ల వ్యాసంపై జరిగిన చర్చలో పాల్గొన్న రచయితల వ్యాస సంకలనం), 1992.

ఆంధ్రజాతీయ పునరుజ్జీవనలో కమ్యూనిస్టు పార్టీ మహోద్యమ పాత్ర

శ్రీ పరకాల పట్టాభి రామారావు

1942-48 సంవత్సరాల మధ్య ఆంధ్రదేశంలో ఒక అపూర్వమైన సాంఘిక, సాహిత్య విప్లవం జరిగింది. పూడల్ నాగరికత, సంస్కృతి, సంప్రదాయాలకు, అభివృద్ధి నిరోధక భావాలకు వ్యతిరేకంగా ఆంధ్ర కమ్యూనిస్టు ఉద్యమం ఈ మహోద్యమానికి ప్రేరణ, ప్రోత్సాహాలు ఇచ్చి, నాయకత్వం వహించింది. అభ్యుదయ రచయితల ఉద్యమం, ప్రజానాట్యమండలి సాంస్కృతిక ప్రదర్శనలు, యువజన, మహిళా ఉద్యమాల ద్వారా ఆంధ్రదేశంలో గొప్ప భావ పరివర్తనను తీసుకురాగలిగింది. ప్రజా సాహిత్యానికి, కళలకు నాంది ప్రస్తావన చేసింది. కొత్త పాతల మేలుకలయిక ద్వారా నవయుగాంధ్ర నిర్మాతలు కందుకూరి, గురజాడ, గిడుగు, కొమరాజులు ప్రారంభించిన ఆంధ్ర జాతీయ పునరుజ్జీవనోద్యమాన్ని కొనసాగించింది. కమ్యూనిస్టు ఉద్యమం 1940 దశకంలో సాధించిన ఈ విజయాన్ని దిజ్ఞాతంగా పాఠకులకు అందిస్తున్నాం. స॥

ఉపోద్ఘాతం

ప్రజాస్వామ్యం, సోషలిజం స్థాపన లక్ష్యంగా రాజకీయ కార్యక్రమాలతోపాటు, ఆంధ్ర జాతీయ పునరుజ్జీవనానికి కమ్యూనిస్టు పార్టీ అహుముఖంగా కృషి గావించింది.

ఆంధ్ర జాతీయ పునర్వీకాసానికి మూలపురుషులైన కందుకూరి, గురజాడ, గిడుగు, కొమరాజు లక్ష్మణరావుగార్లు, సాంఘిక, సాంస్కృతిక రంగాలలో నడిపిన మహోద్యమాల్ని కమ్యూనిస్టు పార్టీ కొనసాగించింది. జాతీయోద్యమ సత్సంప్రదాయాలను నిలబెట్టడానికి కమ్యూనిస్టు పార్టీ పూనుకుంది.

1942-43లో కమ్యూనిస్టు పార్టీ మొట్టమొదటిసారిగా బహిరంగంగా

ప్రవేశపెట్టిన సంప్రదాయాలను కమ్యూనిస్టు పార్టీ కొనసాగించింది. “దేశమును ప్రేమించుమన్నా” అని మహాకవి గురజాడ వ్రాసిన దేశభక్తి గేయానికి తిరిగి అనన్య ప్రచారం తెచ్చింది. సమాజ శ్రేయస్సును కాంక్షించటమే సాహిత్యం. కళల పరమావధి అనే భావం రచయితలలో కల్గించడానికి ప్రయత్నించింది. ఆభ్యుదయ రచయితల సంఘంవారు వీరేశలింగం, గురజాడ, గిడుగు, చిలకమర్తి మున్నగువారి రచనలను బహుళ ప్రచారంలోకి తీసుకొనివచ్చారు. వర్ణంతి ఉత్సవాలు జరిపించి, జీవిత చరిత్రలను ప్రచురించారు. యువరచయితలు అనేకమంది ముందుకు వచ్చేటట్టు చేశారు. సాహిత్యంలో ప్రజాయుగానికి నాందీ ప్రస్తావన చేయడంలో కమ్యూనిస్టు పార్టీ ఎంతగానో తోడ్పడింది.

సాహిత్యరంగంలో వచ్చిన ఈ మార్పు నాటకరంగంలో, సాంస్కృతికరంగంలో కూడా తీసుకునిరావడానికి కమ్యూనిస్టు పార్టీ కృషి చేసింది. ప్రజల కష్టాలను, ఉన్నతస్థితికి పోవాలనే వారి వాంఛను, వారి ఆశలను, ఆశయాలను చిత్రించే నాటకాలను రచియింపజేసి ప్రజానాట్యమండలి ద్వారా ప్రదర్శించారు. పరివర్తన, ముందడుగు, మాభూమి నాటకాలు ఈ రంగంలో అపూర్వ సంచలనాన్ని తీసుకొనివచ్చాయి. ఇవి కళాకారుల మెప్పుపొందాయి.

గ్రామ గ్రామాన ప్రజానాట్యమండలి శాఖలు ఏర్పడ్డాయి. యువ కళాకారులు ఎంతోమంది ఉద్భవించారు. ఈ నాటకాలతోపాటు బుర్రకథ, జముకుల కథ మొదలైన ఆంధ్ర ప్రాచీన కళారూపాలను పునరుద్ధరించిన ఘనత కమ్యూనిస్టు పార్టీకుంది. ఈ సాంస్కృతిక ప్రదర్శనలు ప్రజలలో ఎంతో విజ్ఞాన ప్రబోధాన్ని, రాజకీయ చైతన్యాన్ని కల్గించాయి. వేలు - లక్షలుగా ఈ ప్రదర్శనలకు ప్రజలు హాజరయ్యేవారు. మూఢనమ్మకాలపై, సాంఘిక దురాచారాలపై ఈ విచిత్ర వేషాలు వ్యంగ్యాత్మక విమర్శను సాగించుతూ, ఆ విధంగా ప్రజలలో ఎంతో ప్రబోధం కల్గించాయి.

కీ॥శే॥ కొమర్రాజు లక్ష్మణరావుగారు తమ విజ్ఞాన చంద్రికా గ్రంథమండలి ద్వారా విజ్ఞానదాయకమైన గ్రంథాలను, జాతీయాభిమానాన్ని పెంపొందించే రచనలను ఏ విధంగా ప్రచురించి ప్రబోధం కల్గించారో - అదే విధంగా ప్రజాశక్తి ప్రచురణలు, విశాలాంధ్ర ప్రచురణలు ఆ ఆదర్శాన్ని కొనసాగించాయి.

ఈ అన్ని సాంఘికోద్యమాల ఫలితంగా కమ్యూనిస్టు పార్టీ తెలుగుదేశంలో అంతకుముందు ఎన్నడూ లేనంత సాంఘిక చైతన్యాన్ని కల్గించింది. అజ్ఞానానికి,

అన్వేషణలో వెనుదిరిగి చూసుకొంటే కందుకూరి వీరేశలింగం, గురజాడ, గిడుగు, కొమర్రాజు లక్ష్మణరావు మున్నగు మహనీయులు దృగ్గోచరమయ్యారు. సాంఘిక, సాహిత్య రంగాలలో వీరు చేసిన ఆపూర్వ పోరాటం కనుపించింది.

ఈ మహనీయుల రచనలను, వారు నడిపిన సాంఘిక, సాహిత్య ఉద్యమాలను, అనుభవాలను ఆంధ్ర కమ్యూనిస్టు నాయకులు వెలికితీసి అధ్యయనం చేయ మొదలుపెట్టారు.

వీరేశలింగం యుగంనాటి ఉద్యమ అనుభవాల అన్వేషణకు ఒకరకంగా ఆంధ్ర కమ్యూనిస్టు ఉద్యమ నిర్మాతలైన సుందరయ్య, రాజేశ్వరరావు, మద్దుకూరి చంద్రశేఖరరావుగార్లకు వారి విద్యార్థి దశలోనే బీజాలు పడ్డాయని చెప్పవచ్చు.

సుందరయ్యగారు 1924-25 ఆ ప్రాంతాలలో రెండేళ్ళు రాజమండ్రిలో హైస్కూలు విద్యార్థిగా చదువుకున్నారు. అప్పుడు వీరేశలింగం, చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహం, కొమర్రాజు లక్ష్మణరావుగార్ల రచనలన్నింటిని వారు చదివారు. సాంఘిక, సాహిత్య రంగాలలో వారు ప్రవేశపెట్టిన నూతన వరవడి, సంస్కరణ భావాలు సుందరయ్యగారిమీద ఎంతో ప్రభావాన్ని కల్గించాయి. వారిలో దేశభక్తి, సామాజిక దృష్టిని కల్గించాయి.

అలాగే చంద్ర రాజేశ్వరరావుగారు, మద్దుకూరి చంద్రశేఖరరావుగార్లు హైస్కూళ్ళలో చదువుతున్నప్పుడు వీరేశలింగంగారి రచనలు, వారి సంఘసంస్కరణ భావాలు, సాంఘిక దురాచారాలకు వ్యతిరేకంగా వారు జరిపిన పోరాటాల అనుభవాలు వీరిపై ప్రభావాన్ని కల్గించాయి. చంద్ర రాజేశ్వరరావుగారు హైస్కూలు విద్యార్థిగా వీరేశలింగంగారి ప్రహసనాలను స్కూలు వార్షికోత్సవాలలో ప్రదర్శించిన వారిలో వున్నారు.

2

విప్లవంలో పడిపోయిన వీరేశలింగం, గురజాడలు

1940 దశకంనాటికి ఆంధ్రదేశంలో కందుకూరి, గురజాడలను యించుమించు మరిచిపోయే వరిస్థితులు వచ్చాయి. గురజాడ 1915లో మృత్యుచెందారు. వీరేశలింగంగారు 1919లో కనుమూశారు. రెండు మూడు దశాబ్దాల కాలం గడిచిపోయేసరికి వీరు నడిపిన ఉద్యమాలను ప్రజలు మరిచిపోయే స్థితి ఏర్పడింది. చంద్ర రాజేశ్వరరావుగారు ఒక సభలో చెప్పినట్లు “కందుకూరి వీరేశలింగం, గురజాడ

కమ్యూనిజం

అప్పారావు మున్నగువారి గురించి అసలు అందరూ మరిచిపోయిన స్థితిలో, ఏ కాలేజీలోనైనా కందుకూరి వీరేశలింగంగారు ఎవరంటే చెప్పలేని స్థితి ఏర్పడింది. నవయుగాంధ్ర వైతాళికుల రచనలను ఆ విధంగా పాఠిపెట్టేయడం జరిగింది." (చంద్రం సంస్మరణ సభ, 1974 ఆగస్టు 22వ తేదీ, విజయవాడ)

వీరేశలింగం, గురజాడల సాంఘిక, సాహిత్య ఉద్యమాల ఊసు తెరమరుగు కావడానికి మరొక పరోక్ష కారణం కూడా దారితీసిందని చెప్పవచ్చు. బెంగాల్ విభజనకు వ్యతిరేకంగా 1905-1907 వందేమాతరం ఉద్యమం, గాంధీజీ నాయకత్వాన 1919-1922 సహాయ నిరాకరణోద్యమం, 1930-32 ఉప్పు సత్యాగ్రహోద్యమాలు ఆంధ్రదేశంలో ఉవ్వెత్తుగా స్వాతంత్ర్య పోరాట వెల్లువను తీసుకువచ్చాయి. వందలు, వేలుగా స్త్రీ పురుషులు, పట్టణ గ్రామీణ ప్రజలు ఈ సామ్రాజ్యవాద వ్యతిరేక స్వాతంత్ర్య సమరంలో పాల్గొన్నారు. అందరి దృష్టి ప్రధానంగా స్వాతంత్ర్యోద్యమంవైపు మళ్ళింది. సాంఘిక సంస్కరణల ఉద్యమంవైపు దృష్టి తగ్గింది. ముందు రాజకీయ స్వాతంత్ర్య సాధన - తర్వాత సంఘ సంస్కరణల సంగతి అనే భావం ఏర్పడింది. రాజకీయ సభలతోపాటు సాంఘిక సభలు కూడా జరిపే సంప్రదాయం వెనుకపట్టు పట్టింది. అయితే జాతీయోద్యమ సంరంభంలో పరోక్షంగా కొన్ని ఘుఖ్యమైన సామాజిక మార్పులు కూడా రాకపోలేదు. ఎప్పుడూ ఘోషాల్లో ముగ్గిపోతూ ఇల్లు దాటి బైటికిరాని స్త్రీలు, వంటింటికి వడకటింటికి వరిమితమైపోయిన స్త్రీలు తొలిసారిగా స్వాతంత్ర్యోద్యమంలో పాల్గొని బైటికి వచ్చారు. కల్లు అంగళ్ళవద్ద, విదేశీ వస్త్ర దుకాణాలదగ్గర పికెటింగ్లలో పాల్గొన్నారు. సత్యాగ్రహాలు చేసి జైళ్ళకు వెళ్ళారు. ఆ విధంగా వారిలో రాజకీయ చైతన్యం వచ్చింది. అంతవరకు సభలకు సమావేశాలకు రాని స్త్రీలు - నిషేధించబడిన రాజకీయ సభలకు అధ్యక్షత వహించే స్థితికి కూడా ఎదిగారు. దువ్వారి సుబ్బమ్మ వంటి వితంతువులు కూడా ఉద్యమాలలోకి వచ్చారు. స్త్రీవిద్య, వితంతు పునర్వివాహాలు, అస్పృశ్యతా నివారణ, కులాంతర వివాహాలు మున్నగునవి వ్యాప్తిచెంది జాతీయోద్యమ ప్రభావంలో మరికొంత ముందంజవేశాయి.

కమ్యూనిస్టు పార్టీ భుజిస్తుంధాలపై పడిన చారిత్రక కర్తవ్యం

అయితే 1919-22, 1930-32 పోరాటాలు జరిగిన తరువాత, రాజకీయ స్వాతంత్ర్య సాధనతోబాటు, సాంఘిక సంస్కరణల సమస్య మళ్ళీ ఎజెండాలోకి

వచ్చింది. అసంపూర్తిగా నిలిచిపోయిన ప్యూడల్ సాంఘిక, సాంస్కృతిక ఉద్యమాలను తిరిగి కొనసాగించవలసిన చారిత్రక కర్తవ్యం ముందుకు వచ్చింది. ఈ చారిత్రక కర్తవ్యాన్ని ఆంధ్ర కమ్యూనిస్టు ఉద్యమం తన భుజస్కంధాలకు ఎత్తుకుంది.

నవయుగాంధ్ర నిర్మాతలు, ఆంధ్ర జాతీయ పునరుజ్జీవనోద్యమ వైతాళికులు అయిన కందుకూరి వీరేశలింగం, గురజాడ అప్పారావు, గిడుగు రామమూర్తి, కొమర్రాజు లక్ష్మణరావుగార్ల వారసత్వాన్ని స్వీకరించి, ఆంధ్ర కమ్యూనిస్టు ఉద్యమం వారి వర్ణంతులను పెద్దయెత్తున రాష్ట్రవ్యాపితంగా జరిపించింది. వారి జీవిత చరిత్రలను, వారి రచనలను పునర్ముద్రించి తిరిగి ఆంధ్ర ప్రజలకు అందజేసింది.

హితకారిణి సమాజంవద్దకు కమ్యూనిస్టు పార్టీ ప్రతినిధి వర్గం

వీరేశలింగం రచనలను పునర్ముద్రించడానికి, వారి ప్రహసనాలను ప్రదర్శన యోగ్యంగా ఎడిట్ చేయడానికి అనుమతి సంపాదించడానికై వీరేశలింగంగారి ఆస్తులపై, వారి రచనలపై యాజమాన్యం కలిగివున్న హితకారిణి సమాజంవారి వద్దకు ఆంధ్ర కమ్యూనిస్టు పార్టీ ఒక ప్రతినిధి వర్గాన్ని రాజమండ్రి పంపింది. ఆనాడు ఆంధ్రదేశంలో ప్రఖ్యాతి వహించిన మార్క్సిస్టు మేధావులు, కమ్యూనిస్టు నాయకులు శ్రీ పులుపుల శివయ్య, శ్రీ మాకినేని బసవపున్నయ్యగార్లు 1944 మే నెలలో - రాజమండ్రి వెళ్ళారు. హితకారిణి సమాజం కార్యదర్శి శ్రీ పెద్దాడ సుందర శివరావుగారిని కలుసుకొని వీరేశలింగంగారు వివిధ సాంఘిక సమస్యలపై వ్రాసిన 12 ప్రహసనాలను పునర్ముద్రించడానికి వ్రాతమూలకంగా వారినుండి అనుమతి సంపాదించారు. వీరేశలింగంగారి సమకాలికులు, వారి అనుయాయులలో జీవించి వున్న వ్యక్తి శ్రీ కనువర్తి శ్రీరాములుగారిని సందర్శించి వీరేశలింగంగారి అవసానదశలో ఆఖరి దశాబ్దంలో పడిన కష్టాలగురించి, వారి చివరి రచనల గురించి ఎంతో విలువైన సమాచారం సేకరించారు. పంతులుగారి ఆనందోద్ధావనం, వితంతు శరణాలయం, వీరేశలింగం దంపతుల సమాధులు వారిచే నిర్మించబడిన హైస్కూలు మున్నగువాటిని శివయ్య, బసవపున్నయ్యగార్లు సందర్శించి బెజవాడ తిరిగివచ్చారు. (రాజమండ్రిలో పంతులుగారు - పి.వి. శివయ్యగారి వ్యాసం - వీరేశలింగం వర్ణంతి సంచిక 1944 మే 27)

ఆంధ్ర అభ్యుదయ రచయితల సంఘం; శ్రీ తమ్మారెడ్డి సత్యనారాయణ, కార్యదర్శి, రాష్ట్ర విద్యార్థి ఫెడరేషన్; శ్రీ పరకాల పట్టాభి రామారావు, కార్యదర్శి, పశ్చిమ గోదావరి జిల్లా యువజన సంఘం; శ్రీమతి పరకాల అహల్యాదేవి, కార్యదర్శిని, పశ్చిమ గోదావరి జిల్లా మహిళాసంఘం; శ్రీ తాతినేని ప్రకాశరావు, కార్యదర్శి, కృష్ణాజిల్లా యువజన సంఘం; శ్రీమతి వెల్లంకి అన్నపూర్ణమ్మ, కార్యదర్శిని, కృష్ణాజిల్లా మహిళా సంఘం; శ్రీ ఎం.వి. సుబ్బారావు, కార్యదర్శి, గుంటూరు జిల్లా యువజన సంఘం; శ్రీమతి టి. సావిత్రి, గుంటూరు జిల్లా మహిళా సంఘ కార్యదర్శిని. (ప్రజాశక్తి వారపత్రిక 3-5-1944)

అంతకుముందే ప్రజాశక్తి వారపత్రికలో మద్దుకూరి చంద్రశేఖరరావుగారు వీరేశలింగంగారిపై ఒక సమగ్ర వ్యాసం వ్రాశారు. వీరేశలింగం బాల్యం, విద్యార్థి దశ, విద్యార్థి నాయకుడుగా సమ్మె చేయించడం, ఉపాధ్యాయ దశ, సంఘ సంస్కర్తగా ఆంధ్ర సారస్వతానికి యుగపురుషుడుగా శతాధిక గ్రంథ రచన, ఆయన నిర్మించిన వివిధ సంస్థలు మున్నగు విశేషాలు చంద్రంగారు తెలిపారు. “వీరేశలింగంగారు “జమీందారీ యుగపు సంప్రదాయాలనే సంకెళ్ళతో కునారిల్లుతున్న ఆంధ్ర సంస్కృతికి పునరుజ్జీవం పోశారు. ఒక నూతన శకం నిర్మించారు. రాయసం వెంకట శివుడుగా రన్నట్లు వీరేశలింగంగారు నవీనాంధ్ర దేశమునకు, ఆంధ్ర వాఙ్మయానికి యుగ పురుషుడు” - అని చంద్రంగారు తమ వ్యాసంలో తెలిపారు. బహుశా వీరేశలింగంగారి మరణానంతరం ఆంధ్ర సాహితీరంగంలో ఆయనపై యింత సమగ్రమైన వ్యాసం వెలువడలేదు.

ఆంధ్ర అభ్యుదయ రచయితల సంఘం మే. 27వ తేదీ వర్ధంతి సమయానికి “యుగపురుషుడు వీరేశలింగం” అను ఒక ప్రత్యేక సంచికను 1/4 డెమ్మీ పైజాలో ప్రచురించింది.

రాజమండ్రిలో వీరేశలింగంగారి తోటలోనే 1944 మే 27న వర్ణంతి సభలు జరిగాయి. పంతులుగారి అనుచరుడు రాయసం వెంకట శివుడుగారు అధ్యక్షత వహించారు. శ్రీ విస్సా అప్పారావు, దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి, మహీధర జగన్నాథరావు,

పిలకా గణపతిశాస్త్రి తదితరులు పాల్గొన్నారు. “పంతులుగారు యధార్థవాది కనుక వాస్తవికతను ప్రహసనాలలో కనబరిచారు. అందుచేతనే వారు ప్రజా యుగకర్త కాగలిగారు” అని కృష్ణశాస్త్రిగారు అన్నారు. పంతులుగారి పటాన్ని మంగళవాయిద్యాలతో వూరంతా వూరేగించారు. వీరేశలింగం హైస్కూలులో వీరేశలింగం అనుచరులు కామరాజు హనుమంతరావుగారి అధ్యక్షతన సభ జరిగింది. వీరేశలింగం ప్రహసనాలను ప్రదర్శించారు.

కాకినాడలో జరిగిన సభకు శ్రీ ముద్దు కృష్ణ అధ్యక్షత వహించారు. సి.వి.కె. రావు తదితరులు పాల్గొన్నారు.

నెల్లూరులో బెజవాడ గోపాలరెడ్డిగారి అధ్యక్షతను, వర్ధంతి సభ జరిగింది. ఓరుగంటి వెంకట సుబ్బయ్య, ఆమంచర్ల గోపాలరావుగార్లు పాల్గొన్నారు.

బెజవాడలో వర్ధంతి సభకు పంతులుగారి శిష్యులు, అనుచరులు డాక్టర్ ఆచంట లక్ష్మీపతిగారు అధ్యక్షత వహించారు. శ్రీ విశ్వనాథ సత్యనారాయణ, డాక్టర్ కొమర్రాజు అచ్చమాంబ, మాడభూషి వెంకటాచారి తదితరులు పాల్గొన్నారు.

కాటూరులో జరిగిన సభకు కాటూరి వెంకటేశ్వరరావుగారు అధ్యక్షత వహించారు.

ఏలూరులో జరిగిన సభకు సుప్రసిద్ధ కాంగ్రెస్‌వాది ఆత్మకూరి గోవిందాచారి అధ్యక్షత వహించారు. వివిధ జిల్లాల్లో సుమారు వందచోట్ల వీరేశలింగం వర్ధంతి సభలు జరిగాయి. ఆ విధంగా వీరేశలింగంగారి స్మృతిని, వారి మహత్తర కృషిని ఆంధ్ర ప్రజానీకానికి కమ్యూనిస్టు ఉద్యమం జ్ఞప్తికి తెచ్చింది.

4

అరసం ద్వితీయ మహాసభ

చిలకమర్తివారికి అఖండ సన్మానం

1944 డిసెంబరు 29-31వ తేదీల్లో ఆంధ్ర అభ్యుదయ రచయితల ద్వితీయ మహాసభ బెజవాడలో జరిగింది. సభ రెండవ రోజున ఆంధ్ర జాతీయకవి చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహంగారి స్వీయచరిత్ర బహుకరణ మహోత్సవం జరిగింది. రామమోహన్ గ్రంథాలయం హాలులో జరిగిన ఈ సభకు అభ్యుదయ రచయితల ద్వితీయ

అని చిలకమర్తివారి కృషి ఫలితమే" నన్నారు. శ్రీమతి గుడుపూడి ఇందుమతీదేవి, శ్రీమతి అత్తిలి స్వరాజ్యలక్ష్మీగార్లు చిలకమర్తివారి రచనలకు తాము ఏ విధంగా ఉత్తేజం పొందిందీ తెలిపారు. శ్రీ పంచాగ్నుల ఆదినారాయణశాస్త్రిగారు, "ఈ కళాప్రపూర్ణని సత్సాంప్రదాయం మూడు తరాలకేగాదు, ఐదు కాదు, ఎన్ని తరాలకైనా పవిత్రమైనది, అనుసరణీయమైనది! అది పాతబడేది కాదు!" అన్నారు.

చదలవాడ పిచ్చయ్యగారు శ్రీ చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహంగారి సారస్వత కృషి సంఘ సంస్కరణదీక్షా, ఆంధ్రుల జీవితాన్ని సర్వతోముఖంగా తీర్చిదిద్దిందనీ, వారి దేశభక్తి వీరేశలింగంగారికన్నా పటువై, ఆంధ్రులను స్వాతంత్ర్య పోరాట మార్గంలోకి దింపిందనీ, అట్టి మహనీయుని "స్వయచరిత్ర"ను ప్రచురించే అవకాశం కలిగినందుకు అభ్యుదయ రచయితల సంఘం ధన్యమనీ చెప్పారు. అనంతరం పిచ్చయ్యగారు మహాకవి, కళాప్రపూర్ణ శ్రీ చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహం పంతులుగారిని పుష్పమాలా లంకృతులనుచేసి, దుశ్శాలువను గప్పి, వస్త్ర లాంబూలాదులనిచ్చి, బంగారు పేరుతో ముద్దులొలికే "స్వయచరిత్ర"ను సమర్పించారు. సభామండపం "శ్రీ చిలకమర్తికి జై" "అభ్యుదయ రచయితల సంఘానికి జై" అనే నినాదాలతో ప్రతిధ్వనించింది.

శ్రీ చిలకమర్తి మహాకవి, బహుకృతులకు ప్రత్యుత్తరమిస్తూ, "నా కిప్పుడు 78 ఏండ్లు. నా కేసు యమధర్మరాజు కోర్టుకు పోయి చాల దినములైంది. హిట్లరు కలిగించిన యుద్ధంవల్ల యమధర్మరాజుకు పని ఎక్కువైంది. అందువల్ల నా కేసు హియరింగుకు రాకుండా వెనుకబడ్డది. ఆ పిలుపుకు వేచివున్నాను. ఈలోపున నా "స్వయచరిత్ర"ను వ్రాయడానికి ధనంగూడ యిచ్చి ప్రోత్సహించిన విస్తా అప్పారావుగారికీ, రాయసం వెంకటశివుడుగారికీ కృతజ్ఞుడను. వేమ బ్రతికివుండగా యీ గ్రంథం అచ్చవుతుందని వేమ తలచలేదు. గ్రంథమచ్చాత్రించి, దీనిపై రాగల లాభం, రు. 750/-లను నాకిచ్చి, యీ నన్నావాన్ని యింత వైభవంగా జరిపిన అభ్యుదయ రచయితల సంఘాన్ని కృతజ్ఞతాపూర్వకంగా ఆశీర్వదిస్తున్నాను." అని అన్నారు.

- 10-1-1945, ప్రజాశక్తి

అభ్యుదయ రచయితల సంఘం జరిపిన ఈ మన సన్మానం, చిలకమర్తి స్వయచరిత్ర ప్రచురణ, అందుకు జరిగిన కృషి నేటి తరం వారికి తెలియడం అవసరం. స్వయచరిత్రకు నాటి అరసం కార్యదర్శి శ్రీ చదలవాడ పిచ్చయ్యగారు వ్రాసిన పరిచయ

కమ్యూనిజం

వాక్యాలు, శ్రీ చిలకమర్తివారు న్యాయంగా వ్రాసుకొన్న అవతారిక ఎంతో ఆసక్తిదాయకమైనవి. శ్రీ చదలవాడ పిచ్చయ్యగారు చిలకమర్తివారి స్వీయచరిత్రకు పరిచయ వాక్యాలు వ్రాస్తూ ఇలా అన్నారు :

“చిలకమర్తివారి స్వీయచరిత్ర ఎందుకు ప్రచురించాం?”

“కళాప్రపూర్ణ” చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహంగారు తెలుగు సాహిత్యానికి, సంఘ సంస్కరణోద్యమానికి, నాట్యరంగానికి చేసిన సేవ అపారం. ఆంధ్రప్రజల ఆభ్యుదయానికి తోడ్పడే అనేక గ్రంథాలను వారు రచించారు. “కళాప్రపూర్ణ”నిచే వ్రాయబడిన ‘గయోపాఖ్యాన’ నాటకం ప్రజారంజకమై మరి యే యితర తెలుగు గ్రంథం ఖర్చుకానన్ని యెక్కువ ప్రతులు - మమారు లక్ష దాకా - ఖర్చుపడింది. వారు రచించిన ‘రాజస్థానకథావళి’, ‘మహాపురుషుల జీవితాలు’ వంటి గ్రంథాలు తెలుగునాటి యువకులలో దేశభక్తి, ఉత్సాహాలను రేకెత్తించి, జాతీయోద్యమానికి విశేషంగా దోహదం చేశాయి. కీర్తిశేషులైన కందుకూరి వీరేశలింగంగారు ప్రారంభించిన సంఘ సంస్కరణోద్యమానికి, లక్ష్మీనరసింహంగారు సహాయంగా నిలబడి, హితకారిణీ సమాజ అధ్యక్షులుగా ఎంతోకాలం సేవచేశారు. గాంధీజీ భారత రాజకీయరంగంలోకి రాకముందే “కళాప్రపూర్ణుడు” హరిజన బాలురకు చదువు చెప్పేందుకు ‘రామమోహన పాఠశాల’ను నడిపారంటే, వారి సంస్కారాభిమానం ఎంత గాఢమయిందో మనకు విదితమవుతుంది.

50 యేండ్ల ఆంధ్ర ప్రజా ఉద్యమానికి ప్రతిబింబం

“ఒకమాటలో చెప్పాలంటే, లక్ష్మీనరసింహంగారు ఆంధ్ర ప్రజాభ్యుదయానికి కృషిచేసిన మహాపురుషులలో ఒకరు. వారి స్వీయచరిత్రమును ప్రకటించడానికి తోడ్పడగలిగినందులకు “ఆంధ్ర ఆభ్యుదయ రచయితల సంఘం” ఎంతో గర్వపడుతుంది.

“కళాప్రపూర్ణుని జీవితగాథ చదువుతూంటే, యీనాడు ప్రజాసేవకు పూనుకొని పనిచేస్తున్నవారందరికి ఉద్వేగం కలుగుతుంది. అర్థశతాబ్దానికి పూర్వం ఆ రోజులలో, తెలుగుభూమిలో ప్రజల విజ్ఞానాభివృద్ధికి విత్తులు నాటిన మహనీయులు ఎన్ని కష్టాల నెదుర్కోవలసివచ్చిందో మనకు బోధపడుతుంది. వారు ఏర్పరచిన సత్సాంప్రదాయాలను

జీర్ణంచేసికొని, తెలుగు సాహిత్య ఉద్యానవనాన్ని పెంపొందించవలసిన బాధ్యత సాహిత్య సేవకులందరిపైన వుంది. లక్ష్మీనరసింహంగారి “స్వీయచరిత్రము” 50 యేండ్ల ఆంధ్ర ప్రజా ఉద్యమాన్ని ప్రతిబింబించుతుంది. చదువుతుంటే ఆ రోజులలోని సమాజ పరిస్థితులు బోధపడతాయి. మనం నేర్చుకోవలసిన గుణపాఠాలు, అనుభవాలు ఎన్నో కన్పించుతాయి.

“ఈ నందర్బంలో మేముక విషయం సృష్టపరచవలసివుంది. ఆభ్యుదయ రచయితల సంఘం వ్యవహారిక భాషలో గ్రంథరచన జరగాలని నమ్ముతుంది. ప్రజాసామాన్యానికి విద్య సులభంగా నేర్పడానికి వ్యవహారిక భాష అవుసరమని చెప్పిన స్వర్గీయ గిడుగు రామమూర్తివంతులుగారి ఆశయాన్ని బలపరుస్తోంది. ఆంధ్రాభ్యుదయానికి పునాదివేసిన స్వర్గీయ కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులుగారు, శ్రీ చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహంగారు సులభమైన శైలిలో గ్రంథాలు వ్రాసి ప్రజల కెంతో సేవ చేశారు. కాని వారు గ్రాంథిక భాషావాదాన్ని బలపరచారు. ఆంధ్ర.వాఙ్మయ నిర్మాతలుగా వారికున్న పలుకుబడివల్లనే విశ్వవిద్యాలయాలలో, పాఠశాలలలో గ్రాంథికభాషనే ఉపయోగించాలనే నిర్ణయానికి రావడానికి కారణమయింది. కాని క్రమంగా వ్యవహారిక భాషకే వ్యాప్తి జరిగింది. దాదాపు పత్రికలన్నీ వ్యవహారిక భాషనే విశేషంగా వాడుతున్నాయి. తరవాత వీరేశలింగంగారు వ్యవహారిక భాషా ఉద్యమానికి సానుభూతి చూపారు.

వినమ్రుతతో విభిన్నాభిప్రాయం

“ఈ పుస్తకంలో కూడా శ్రీ లక్ష్మీనరసింహంగారు గ్రాంథిక భాషావాదులను సమర్థించుతూ వ్రాశారు. శ్రీ లక్ష్మీనరసింహంగారికి వినమ్రులవుతూ, మేము వ్యవహారిక భాషావాదులమనీ, వారి గ్రాంథికవాదానితో ఏకీభవించలేమనీ విన్నవించుకుంటున్నాము. వీరేశలింగంగారి, లక్ష్మీనరసింహంగారి సులభశైలి ప్రజాభ్యుదయానికి ఎలా తోడ్పడిందో గ్రహించుతూ, యింకో అడుగు ముందంజవేసి, ప్రజాసామాన్యానికి సులభంగా విజ్ఞానాభివృద్ధి చేకూరడానికి వ్యవహారిక భాషావాదాన్ని బలపరుచుతున్నామని సృష్టపరుస్తున్నాము.

“శ్రీ చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహంగారు స్వీయచరిత్రను పూర్తిగా వ్రాశారని, అచ్చు వేయవలసివుందని మాకు తెలియగానే అందరం కృషిచేయ పూనుకొన్నాము. ఈ

ముద్దపురోజులలో కాగితపు కరువు పుస్తక ప్రకటనకు ఎంత అటంకంగా ఉన్నదో అందరు ఎరిగిన విషయమే. మేము కోరినంతనే “ప్రజాశక్తి ప్రచురణాలయం” వారు ఈ గ్రంథ ప్రచురణకు తమ సంసిద్ధత తెలిపారు. తమకున్న కాగితం ‘కోటా’లో కొంతభాగం యిందుకు వినియోగించడానికి అంగీకరించారు. వారి సహాయంవలన వెంటనే ప్రకటించడం సాధ్యపడింది. అంతేగాదు, ఆంధ్రరాష్ట్ర అభ్యుదయ రచయితల మహాసభనాటికి ఈ పుస్తకాన్ని అందచేయగలిగారు. ఇలా సాయపడినందులకు ప్రజాశక్తి ప్రచురణాలయంవారికి మా అభివందనాలు. “స్వీయచరిత్రము” ప్రకటించడానికి మాకు అవకాశమిచ్చిన శ్రీ చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహంగారికి మరొకసారి మా నమస్కృతులు” అని చదలవాడ పిచ్చయ్యగారు తమ పరిచయ వాక్యాలను ముగించారు.

(28-12-1944)

చరిత్రలు : దేశాభ్యుదయం - చిలకమర్తివారి అవతారిక

తన స్వీయచరిత్ర ఎందుకు వ్రాయ సంకల్పించారో చిలకమర్తివారు చెప్పిన విషయాలు ఎంతో ఆసక్తిదాయకమైనవి. వారు “తమ అవతారిక”లో ఇలా అన్నారు.

“చరిత్రలు దేశాభ్యుదయమునకు తోడుపడును. కావున దేశచరిత్రలు మిక్కిలి యవశ్యములు. బహుపురుషుల చరిత్రలుగలసి దేశచరిత్రలగును. కాబట్టి జీవితచరిత్రలు మిక్కిలి యవశ్యములు. మహాపురుషుల చరిత్రములు శ్రద్ధతో వ్రాసినవారున్నపక్షమున యవి యువజనులకు నాదర్శములుగా నుండును. ఒకరి చరిత్రము మరియొకరు వ్రాసినపక్షమున వ్రాయవలసిన విషయములు సమగ్రముగా లభింపవు. అందుచేత నెవరి చరిత్రము వారే వ్రాసుకొన్న పక్షమున విషయములన్నియు సంపూర్ణముగా నుదాహరించుట కవకాశముండును.

“కానీ స్వీయచరిత్రములలో నొక లోపముండవచ్చును. పురుషుడు తన చరిత్రము వ్రాసుకొన్నపుడు తన యుత్తమగుణములనేగాని దుర్గుణములను వెల్లడింపడు. ఒకరి చరిత్ర మరియొకరు నిష్పక్షపాతముగా వ్రాయుట తటస్థించేనేని కథానాయకుని సుగుణము లతోపాటు దుర్గుణములనుగూడ జిత్రించును. స్వీయచరిత్రములు వ్రాసుకొన్నవారిలో గూడ కొందరు స్వీయలోపములను నిశ్చంకముగా వెల్లడింతురు. అట్టి మహనీయులు జగంబున నరుదుగ నుందురు. అట్టి మహనీయుడు గాంధీ మహాత్ము డొక్కడే.

శరింగోన్నత పాఠశాలలో సహాయోపాధ్యాయులును, నాకు మిత్రులునైన యడవి శంకరరావుగారు నా స్వీయచరిత్రము వ్రాయవలసినదని నా మేనల్లునిచేత పలు మారులు వర్తమానమంపుటయేగాక, వారు నన్నుగలసికొన్నప్పుడెల్లను జెప్పుచువచ్చిరి. ఏ విధమైన ఘనకార్యములు చేసియేరుగని నావంటి సామాన్యుని చరిత్రము లోకమున కేమి యుపకరించునని, నే నా ప్రయత్నముచేయక చిరకాల మూరకొంటిని. కాని యైదారు మాసముల క్రిందట నాకు బాల్యమిత్రులైన రాయసము వెంకటశివుడు గారును, చిరకాల మిత్రులైన విస్సా అప్పారావుగారును నడుమనడుమ మా యింటికి వచ్చి నా స్వీయచరిత్ర వ్రాయుమని హెచ్చరించుచు వచ్చిరి. వారుభయులు నన్ను పలుమారులు గ్రంథమెంతవరకు వ్రాసినారని యడుగుచు వచ్చిరి. నే నారంభించలేదని నాలో నేను సిగ్గుపడుచు పలుమారులు వారికి చెప్పితిని. ఆరంభించకపోవుటకు గారణమేమని వెంకటశివుడుగారు నన్ను నొక్కియడిగిరి. వెంకటశివుడుగారు నాకు సహాధ్యాయులును, బాల్యమిత్రులు నగుటచే సందేహము విడిచి యిట్లు చెప్పితిని :

అర్థిక బాధల మధ్య మనస్థిమితం లేని దుస్థితిలో...

“అయ్యా నాకు శ్రీ పితాపురము మహారాజావారు పరమదయాళులైనెలకు ముప్పది రూపాయలు జీతమిచ్చుచున్నారు. నామీద ననేకు లాధారపడి యుండుటచే నా కా సొమ్ము చాలక యెన్నో చిక్కులు పడుచుంటిని. నే నందుడను, నితర శరీర దౌర్బల్యము గలవాడనగుటచే నా కన్నపానాదులు సమకూర్చుటకును, నన్నావలకు నీవలకు దీసికొనివెచ్చుటకును మనుష్యులు కావలెనుగదా? వారిని నేను పోషింపక తప్పదుగదా? నాకు రాజమహేంద్రవరములో స్వంత యిల్లు లేకపోవుటచే గాపురమున్న యింటికి నద్దె నీయవలెనుగదా? అందుచేత నాకు సొమ్ము చాలక మనస్థిమితము లేదు. నిర్విచారముగా నిర్మలమైన మనస్సుతో వ్రాయవలసిన గ్రంథము చిక్కులలోబడి మనస్థిమితములేని నేనెట్లు వ్రాయగలను? నాకు నెల కరువది రూపాయ రుండినగాని వెల గడువదు. అందుచేతనే వ్రాయజాలను క్షమింపుడు.” ఆ పలుకులు విని శ్రీ వెంకటశివుడుగారు “తక్కిన ముప్పది రూపాయలు మీకు వచ్చునట్లు మే మేర్పాటు చేసెదము. గ్రంథ మారంభింపుడు” అని చెప్పి వెడలిరి. నేను సంవత్సరాదివెచ్చిన మరునాడనగా చిత్రభాను సంవత్సర చైత్రశుద్ధ విదియనాడు (18-3-1942)

“అహోహో! వారి దేశాభిమానము నే నేమని వర్ణింతును. వారికి నామీద గల దయ యెంతని చెప్పుదును? వారి స్వార్థత్వాగమేమని కొనియాడుదును? నావంటివాని స్వీయచరిత్ర లేనిచో లోకమునకేమి లోపమువచ్చును? ఈ యుదారచిత్తులీరువురుగూడ నంత పట్టుపట్టి కష్టార్జితమైన స్వంత సొమ్ము ఖర్చుపెట్టి, నాకు వ్రాయుటకు గావలసిన కాగితము పైతము నిచ్చి, నాచే నీ గ్రంథమేల వ్రాయింపవలెను? మహారాజుగారిచ్చునట్టి ముప్పదిరూపాయలకు తోడుగ నీ పరమాస్తులు బంపినట్టి ముప్పదిరూపాయలతో మనస్థిమితముగలిగి నీ గ్రంథము వ్రాసి పూర్తిచేయగలిగితిని.

నేనయిదవ యేప్రియలువరకు రాజమహేంద్రవరములోనుంటిని. జపానువారి దాడివలన విశాఖపట్టణమునకును, కాకినాడకును బట్టినగతియే. రాజమహేంద్రవరము విడిచి పడమటిగోదావరిజిల్లాలో తణుకు తాలూకాలోని కాకరపర్రు గ్రామము వెళ్ళితిని. అక్కడ నాముఖ్య బంధువులు నాకు బసయిచ్చి, నన్ను నా కుటుంబమును నాదరించు చున్నారు. రాజమహేంద్రవరములోమండగా నాగుమాస్తాయైన ఐనపర్తి సత్యనారాయణ గారిచేత నూటతొంబదియైదు పుటలు వ్రాయించితిని. కాకరపర్రు వెళ్ళిన తరువాత మిగిలిన మొత్తముమీద గ్రంథము వ్రాతవ్రాతిలో రమారమి యేనిమిది వందల పుటలైనది. నా చరిత్ర యింత పెద్దదిగ నుండునని నేనారంభమున ననుకొనలేదు.

49

పాడగట్టినది. అది కేవల మీశ్వరప్రేరితమేయని నా విశ్వాసము. అది యేదన, ఆంధ్రదేశమున నిటీవల “నాంద్రాభ్యుదయ రచయితల సంఘము”ను పేర నొక యన్యూర్యసంఘము నెలకొలువబడినది. దాని కేంద్రస్థానము బెజవాడ. దాని కాంధ్రదేశమున బెక్కు మండలములలో శాఖలున్నవి. ఈ సంఘములో వందలకొలది పభ్యులున్నారు. ఈ సంఘము యొక్క ముఖ్యోద్దేశమేమనగ, నాంద్రాభ్యుదయమునకై పాటుపడినవారి జయంతులు జరుపుట, వారి గ్రంథము లచ్చువేయించి, ఆయా గ్రంథములను, వారి వారి జీవితములను ప్రజలకు పరిచయముజేసి, ప్రజలయొక్క దృక్పథము నాకర్షించి, దేశాభ్యుదయమునకు పాటుపడునట్లు చేయుట. ఈ సంకల్పముతో శ్రీ రావుబహదూరు కందుకూరి వీరేశలింగముగారియొక్కయు, శ్రీ గురజాడ అప్పారావుగారి యొక్కయు, శ్రీ కొమట్టాజు లక్ష్మణరావుగారి యొక్కయు జయంతులను బలుతావులయందు జరిపి, సంచికల వచ్చువేయించి, వారు జేసిన దేశసేవను, భాషాసేవను జగద్విదితము జేసిరి.

“ఈ సంఘము మహోన్నతాశయములతోడను, మదారభావములతోడను, స్వార్థత్యాగులైన యువకులచే స్థాపింపబడి జరుపబడుచున్నది. ఇందులో ననేక గ్రంథరచయితలు, భాషాభిమానులు గలరు. దీని యాశయములు పరిశుద్ధములు, ప్రశంసనీయములు నగుటచే లోకమున వీరికి వలు విధముల నహాయము గలుగుచున్నది. బెజవాడలోనున్న రాష్ట్రీయ సంఘ కార్యదర్శి ప్రస్తుతము చదలవాడ పిచ్చయ్యగారను యువకుడు.

ఒకనాడు కాకరపట్టులో నా బసలో నే నుండగ ఈ సంఘ సభ్యుడైన నాగభైరవ శివరామకృష్ణయ్యగారను యువకుడు నావద్దకు వచ్చి యీ సంఘమును గురించి నాకు(జెప్పి, యీ సంఘమువారు నాకు గుంటూరులో సన్మానముచేయ దలచినారనియు, నా దేహారోగ్యమెట్లున్నదో చూచి, నాతో ప్రసంగించి నా స్థితిని తెలుసుకొని రమ్మని తన్ను తమ రాష్ట్రీయ సంఘ కార్యదర్శి శ్రీ చదలవాడ పిచ్చయ్యగారు పంపినారనియు నాతో చెప్పిరి.

ముందుగానే అందజేయబడిన రాయల్సీ

“అప్పుడు ప్రసంగవశమున శివరామకృష్ణయ్యగారు “మీరు వ్రాసిన క్రొత్త గ్రంథము లేవైనగలవా” యని ప్రశ్నించిరి. అప్పుడు నా స్వీయచరిత్రను గురించిన వృత్తాంతము

చెప్పితిని. అంతట తను సంఘమువారా స్వీయచరిత్ర నచ్చువేయించు సంకల్పము గలదనియు, నా సంగతి కార్యదర్శియైన శ్రీ పిచ్చయ్యగారితో మాటలాడి నాకు తెలియజేయుదుమనియు, జెప్పి వెడలిపోయిరి. ఆ తరువాత స్వీయచరిత్ర మచ్చువేయించుటకు నిశ్చయించుకొని, శుద్ధస్రతి నిమ్మనికోరిరి. ఈ సంఘముయొక్క పూర్వావరములు మాకు తెలియకపోవుటచే వేమను, వా మిత్రులును దీనిని గురించి యాలోచించుటలో గొన్ని దినము లాలవ్యమైనది. ఈ గ్రంథము నచ్చువేయించి ముద్రణమునకగు ఖర్చులు మొదలగునవి పోను, మిగిలిన లాభము వాకిచ్చివేయుదుమని వాగ్దానముజేసి, యంచనప్రకారము ముందుగనే రాబోవు లాభముక్రింద రు. 750లు నాకు వారి కార్యదర్శి శ్రీ చదలవాడ పిచ్చయ్యగారు వ్యయముగ దెచ్చి యిచ్చిరి.

“ఇదిగాక, వా కీ సంఘమువారు గుంటూరులో నన్నానము చేయదలచిరి. కాగితము దొరకని యీ దుర్దినములలో వ్రాతలో నుమారెనిమిది వందల పుటలుగల సిద్ధ గ్రంథమును కొన్ని వేల రూకలు ఖర్చుపెట్టి యీ సంఘమువా రచ్చువేయించుటకు కారణమేమన, వారికిగల గాఢమైన దేశాభిమానము, భాషాభిమానము, సారస్వతము నందుగల తీసియునని చెప్పవలెను. అదియుంగాక, వే నీ గ్రంథమును వారి కిచ్చుటలో నాలవ్యము జేసినప్పటికిని లెక్కచేయక, వారికి గల తక్కువ వ్యవధిలో నీ గ్రంథము నచ్చువేయించి నన్నానమునాటికి సిద్ధముచేయుటలో యీ సంఘమువారికి గల కార్యదీక్ష, స్వార్థత్యాగము, ప్రజాసేవయందుగల యాసక్తి, వర్ణవాతీతమని చెప్పకతప్పదు.

అరసంవారు ప్రచురించకపోతే...

“లోకములో నెట్టి వునకార్యములైనను యువకులే సాధింపగలరనియు, దేశాభ్యుదయమును గూర్చిగాని, సారస్వతమును గూర్చిగాని ప్రజలను గురించిన యే కార్యముగాని, కాలానుసారముగ బయలుదేరిన యువకులవల్లనే సాధింపబడుననియు, దేశమును, సారస్వతమును మరి యే యితర సంస్థనుగాని యువకులే ముందుకు నడిపింతురనియు, మొట్టమొదటినుండియు నా యాశయము. నా జీవితమంతయు నెట్టి యాశయములతోను, యెట్టి వ్యతంత్రేచ్ఛతోను గడిపితి నో యట్టి యాశయములు గలిగిన యువక సంఘమునల్ల నీకార్యము సాధింపబడి, వా స్వీయచరిత్ర మచ్చుపడినందుకు సంతసించుచున్నాను. ఈ సంఘమువారియొక్క నహాయములేని పక్షమున వా స్వీయచరిత్ర మింతలో నచ్చుపడక యుండెడిది. కాబట్టి

యీ సంఘ సభ్యులకును, వారి కార్యదర్శిగారైన చదలవాడ పిచ్చయ్యగారికిని, వారికి
దోడుపడిన యింక ననేక మహనీయులకును, నేను కృతజ్ఞతాపూర్వ కాశీర్వచనములు
చేయుచున్నాను. ఇట్టి పరిశుద్ధాశయములు, స్వార్థత్యాగులు గల సంఘములు పెక్కులు
బయలుదేరి, దేశాభ్యుదయమునకు దోడుపడుగాక! పరమేశ్వరుడు వారి ప్రయత్నములు
సఫలము చేయుగాక! (ఆంధ్ర ప్రజాసేవకుడు, చిళికమర్తి లక్ష్మీనరసింహం, కాకరపట్టు,
22-12-44)

గుంటూరులో చిలకమర్తికి అఖండ సన్మానం

గుంటూరు చిలకమర్తివారి సన్మానసభ కన్వీనింగ్ కమిటీ సభ్యులు ఎవరో చూస్తే ఆశ్చర్యం కలుగుతుంది. ఆనాటి జాతీయోద్యమ ప్రముఖులు, సాహితీవేత్తలందరూ ఈ సన్మానానికి సన్నాహం చేశారు. సర్వశ్రీ కొండ వెంకటప్పయ్య, ఉప్పులూరి వెంకట పున్నయ్య, నడింపల్లి వెంకట లక్ష్మీనరసింహారావు, బారిష్టర్ జి.వి. చౌదరి, ఉన్నవ గోపాలకృష్ణయ్య, దామరాజు పుండరీకాక్షుడు, కూర్మా వేణుగోపాలస్వామి, తెలికిచర్ల వెంకటరత్నం, మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మ, మారేమండ రామారావు, వావిళ్లాల సోమయాజులు, వత్తిపాటి అంకమ్మచౌదరి, దేశిరాజు కృష్ణశర్మ, ప్రయాగ కోదండరామశాస్త్రిగార్లు వీరిలో ఉన్నారు. సన్మానసభకు దిగవల్లి శివరావు, తుమ్మల సీతారామమూర్తిగార్లు సందేశాలు పంపారు.

ప్రపంచ ప్రఖ్యాత దామెర్ల రామరాయ చిత్రకళా ప్రదర్శనం

విజయవాడలో నైభవంగా జరిగిన అభ్యుదయ రచయితల ద్వితీయ మహాసభ సందర్భంలో ఆంధ్ర జాతీయ కవి చిలకమర్తివారి స్వీయచరిత్ర ప్రచురణ, వారికి సన్మానముతోబాటు ప్రఖ్యాత ఆంధ్ర చిత్రకారుడు దామెర్ల రామరాయ చిత్రకళా ప్రదర్శన ఏర్పాటుచేయబడింది. (29-12-1944) శ్రీ అడవి బాపిరాజుగారు ఈ ప్రదర్శనకు ప్రారంభోత్సవం చేశారు.

శ్రీ దామెర్ల రామరాయ 1897లో రాజమండ్రిలో జన్మించారు. రాజమండ్రి ఆర్ట్స్ కాలేజీ ప్రెసిసిపల్ కూర్చే దగ్గర చిత్రకళను అభ్యసించారు. తరువాత 1916లో బొంబాయిలోని స్కూల్ ఆఫ్ ఆర్ట్స్ లో శిక్షణ పొందారు. అజంతా, ఎల్లోరా కళాకేంద్రాలను సందర్శించారు. అజంతా శిల్పాలు, అమరావతి శిల్పాలు అచ్చమైన ఆంధ్ర శిల్పాలని ఆయన గ్రహించారు. రాజమండ్రిలో "ఆంధ్ర స్కూల్ ఆఫ్ ఇండియన్ ఆర్ట్స్" అను సంస్థను స్థాపించారు. వరదా వెంకటరత్నం, చేమకూర సత్యనారాయణ, శ్రీమతి నత్యవాణి (రామరాయగారి భార్య), బుచ్చి కృష్ణమ్మ (రామరాయగారి సోదరి) మున్నగువారు ఆయన దగ్గర శిక్షణ పొందారు. దామెర్ల రామరాయ 1926 ఫిబ్రవరి 6వ తేదీన మశూచి వ్యాధితో తన 27వ యేట అకాలమరణం పొందారు.

1922-25 మధ్య మూడేళ్ళలోనే 160 తైలవర్ణ చిత్రాలు, 150 నీటిరంగుల చిత్రాలు రెండు వదలలో మూడు వందలో అసంపూర్ణ చిత్రాలు గీసి 27 యేళ్ళ చిన్నవయస్సులోనే కనుమూసిన దామెర్ల రామరాయ చిత్రకళలో నూతనాధ్యాయాన్ని తెరిచాడని శ్రీ బాపిరాజుగారు తమ ప్రసంగంలో అన్నారు. ఆయన రచించిన చిత్రాలు స్వభావసిద్ధంగా ఉంటాయని, ఆయన వేసిన "సిద్ధార్థ రాగోదయము", "నవవదువు", "అలంకరణ" అన్న చిత్రాలు - చిత్రజగత్తుకే అలంకారమని అన్నారు. ఈ చిత్రకళా ప్రదర్శనను ఏర్పాటుచేసిన అభ్యుదయ రచయితల సంఘంవారిని బాపిరాజుగారు అభినందించారు.

అంతర్జాతీయ ఖ్యాతిపొందిన దామెర్ల రామరాయ చిత్రకళా ప్రదర్శన జరపడంద్వారా ఆనాడు అభ్యుదయ రచయితల సంఘం, కమ్యూనిస్టు పార్టీలు చిత్రకళలో వాస్తవికతను ప్రవేశపెట్టిన ఈ గొప్ప ఆంధ్ర చిత్రకారుని, మళ్ళీ ఆంధ్ర

“కాలాన్ని అతిక్రమించిన సాంప్రదాయాలను సంకెళ్ళుగా పరిణమించిన పాత సంప్రదాయాలను తెంచుకొని తెలుగు సాహిత్యానికి నూతన చైతన్యాన్ని, నూతన స్వాతంత్ర్యాన్ని నూతన వికాసాన్ని ప్రసాదించిన మహాకవి గురజాడ అప్పారావుగారు - ఆయన కవిత్వం ఎంత నిరాడంబరంగా ఉంటుందో, అంత సమర్థుని బాణంలాగ సూటిగా తన లక్ష్యాన్ని చేరుతుంది. నిరాడంబరత్వంలో సౌందర్యం సృష్టించడం ఆయన కవిత్వ స్వభావం” అని గురజాడవారి రచనలను సెట్టి ఈశ్వరరావుగారు విశ్లేషించారు.

ఆ తరువాత అదే శీర్షికతో సెట్టి ఈశ్వరరావుగారు ఒక చిన్న పుస్తకం రచించారు. గురజాడవారి దేశభక్తి గేయాన్ని అభ్యుదయ రచయితల సంఘం, ప్రజానాట్యమండలి బహుళ ప్రచారంలోకి తీసుకొనివచ్చాయి. దానికి ఒక మంచి శ్రావ్యమైన స్వరకల్పన చేయించి ప్రతీ సభలోను పాడసాగారు.

మద్దుకూరి చంద్రశేఖరరావుగారు “గురజాడ దేశభక్తి గేయం ఏ దేశానికి, ఏ జాతికి, ఏ కాలానికి పరిమితంకాని ఒక అంతర్జాతీయ గేయం వంటి”దని వ్యాఖ్యానించారు. “ఆంధ్ర సాహిత్యంలో కొత్త పోకడలు”లో అన్న వ్యాసంలో చంద్రంగారు వ్రాసిన మాటలు ఇవి :

“... అన్నిటిని మించినది గురజాడ అప్పారావుగారి దేశభక్తి అనే గేయం దాని ఒక్కొక్క పాదం ఒక్కొక్క ముత్యం వంటిది. ఈ గేయం ఒక్కటిచాలు అప్పారావు గారిని అమరజీవిని చేయడానికి. భారతదేశంలో అనేక జాతీయ గీతాలు వచ్చాయి. కాని వాటిలో దేనికీ అప్పారావుగారి గీతంలోని భావగాంభీర్యం లేదు. బంకిం చంద్రుని “వందేమాతరం” గాని, రవీంద్రుని “జనగణమన” గాని, ఇక్బాల్ “హిందూస్థాన్ హమారా” గాని “దేశమును ప్రేమించుమన్నా” గీతానికి ఏ మాత్రం పోలికకు రాలేవు. “నరుల చెమటను తడిసి మూలంధనం పంటలు పండవలెనోయ్” అంటూ మానవుల

శ్రీ లక్ష్మణరావుగారు "ఆంధ్ర విజ్ఞాన సర్వస్వం" ద్వారా చేసిన సేవను ఆంధ్రజాతి ఎన్నటికీ మరువజాలదు. వీరి సుప్రసిద్ధ రచనలు - శివాజీ చరిత్రము, హిందూ మహాయుగం, మహమ్మదీయ మహాయుగం, లక్ష్మణరాయ వ్యాసావళి.

“ఇంతేకాక, వీరు ఉత్తమ దేశభక్తులు, స్వదేశీ దీక్షాపరులు. 1907లో జరిగిన కృష్ణాజిల్లా రాజకీయ మహాసభలో “స్వరాజ్యం, స్వదేశీ, జాతీయవిద్య, పరిష్కారం” - ఇవే యీనాటి చతుర్వేదాలని వ్రాసిన వీరి వ్యాసం ఆదర్శప్రాయమైంది.

“మాతృభాషాసేవలో, దేశసేవలో నిమగ్నుడై నిరంతర కృషివల్ల ఆరోగ్యం చెడి, 1923 జూలై 13వ తేదీన 46వ యేటనే అకాలమరణానికి ఈయన లోనైనాడు. ఇలాంటి మహాపురుషులను నంస్కరించడంద్వారానే, వారి అడుగుజాడల్లో పురోగమించడంద్వారానే మన జాతి ఒక నూతనోజ్జ్వలనం పొందుతుంది.

“కాన, శ్రీ కొమఱ్ఱాజు లక్ష్మణరావుగారి వర్ధంత్యుత్సవం నవ్య సాహిత్య పరిషత్సభ్యులు, అభ్యుదయ రచయితలు కలిసి యితర సారస్వత సంఘముల సహకారంతో ఆంధ్రదేశమంతటా జరుపవలెనని ప్రార్థన.” తెలికిచర్ల వెంకటరత్నం (కార్యదర్శి, నవ్య సాహిత్య పరిషత్తు), తుమ్మల వెంకట్రామయ్య (కార్యదర్శి, ఆంధ్ర అభ్యుదయ రచయితల సంఘం).

ఆవ్యసన సంఘంలో శ్రీయుతులు అయ్యదేవర కాళేశ్వరరావు, పెద్దిబొట్ల వీరయ్య, ఆచంట లక్ష్మీపతి, తాపీ ధర్మారావు, పాటిబండ మాధవశర్మ, కానూరి వీరభద్రేశ్వరరావు, చదలవాడ పిచ్చయ్య, మద్దుకూరి చంద్రశేఖరరావు, మాడపాటి హనుమంతరావు, రాయసం వెంకట శివుడు, మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మ, ప్రా. మామిడిపూడి వెంకట రంగయ్య, అయ్యంకి వెంకట రమణయ్య, వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి, మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రి, ఆదిరాజు వీరభద్రరావు, పిలకా గణపతిశాస్త్రి, శివశంకరశాస్త్రి, అడవి బాపిరాజు, గాడిచర్ల హరిసర్వోత్తమరావు, ఆచంట రుక్మిణమ్మ, కొమర్రాజు అచ్చమాంబ, కాంచనపల్లి కనకమ్మ, పుట్టపర్తి శ్రీనివాసాచార్య, కొమర్రాజు వినాయకరావు

కమ్యూనిజం

విలేకరి ఆంధ్ర అభ్యుదయ రచయితల సంఘం మద్రాసు శాఖ ప్రారంభోత్సవం, ఆనాటి సాంస్కృతిక ప్రదర్శనల గురించి వ్రాసినది చదివితే ఆంధ్ర జాతీయ పునరుజ్జీవనానికి ఆనాడు కమ్యూనిస్టు ఉద్యమం ఎంత గొప్ప కృషి చేసిందో తెలుస్తుంది. అభ్యుదయ రచయితల సంఘం, ప్రజానాట్యమండలి మద్రాసులోని మేధావివర్గాలు, సాహితీవేత్తలు, కళాకారులు, పాత్రికేయులు, పరిశోధకులు, జడ్జీలు, విద్యార్థులను ఎలా, ఎంతగా కదిలించి ఉత్తేజితులను చేసిందో స్పష్టమవుతుంది.

మద్రాసు నగరం ఆంధ్ర ప్రజలు నివసించే ప్రదేశానికి కొంచెం దూరంగా ఉన్నా ఆంధ్ర సంస్కృతి కార్యకలాపాలకు మద్రాసు కేంద్రంగా లేకపోలేదు. తరతరాలుగా నివసిస్తున్న ఆంధ్రులెందరో మద్రాసులో వున్నారు. లాయర్లు, డాక్టర్లు, యాక్టర్లు, సినిమా డైరెక్టర్లు, వర్తకులు, పత్రికాధిపతులు, జర్నలిస్టులు, పరిశోధకులు, జడ్జీలు, విద్యార్థులు, రేడియో గాయకులు - ఇలా ఎందరెందరో మద్రాసులో నివశిస్తున్నారు. ముఖ్యంగా దిన, వార, మాస పత్రికలెన్నో ఇక్కడనుండే వెలువడుతున్నాయి. అందుచే ఒక తెలుగు నాటక ప్రదర్శనమో, ఒక తెలుగు సాహిత్యోపన్యాసమో, గోష్టియో జరిగిందంటే ఆనాడు ఆంధ్రుల కెంతో ఉత్సాహంగా ఉంటుంది.

కాని ఈనాడు ఆంధ్రదేశంలో సామాజికంగాను, రాజకీయంగాను, సాంస్కృతికంగాను జరుగుతున్న మార్పులు మద్రాసు ఆంధ్రులలో చాలామందికి తెలియవు. కొందరీ మార్పులను గురించి వింటున్నా, ఇతర రాజకీయ పక్షాలమీద వుండే దురభిప్రాయాలవల్ల నమ్మలేకుండా ఉంటున్నారు. అందుచే, ఆంధ్ర ప్రజానాట్యమండలి (గుంటూరు, కృష్ణా శాఖలు) వారి ప్రదర్శనలు వారికి కనులు విప్పినట్లయింది. ఈ ప్రదర్శనలకు బాధ్యులయిన రచయితలు, నటుకులు, కళావేత్తలు, సామాన్య రైతు, కూలీ, మధ్యతరగతి కుటుంబాల నుండి వచ్చినవారే ఐనా, ప్రజా ఉద్యమాలతో సంవర్కం ఉండటంవల్ల ప్రజల జీవితాన్ని, ఆశయాలను, ఆశలను అవగాహన చేసుకొని ఆకళింపు చేసుకొన్నవారవుటచేత మద్రాసు ఆంధ్రుల హృదయాలను ఇంతగా చూరగొనగల్గారు.

ఎన్నాళ్ళకు ఎలాంటి నాటకం చూడగల్గొం?

3వ తేదీన 'ఆంధ్ర ప్రజానాట్యమండలి' కృష్ణా దళంవారు 'ముందడుగు' నాటకం ప్రదర్శించారు. వి.పి. హాలు క్రిక్కిరిసిపోయింది. రచయితలు, పండితులు, విమర్శకులు,

కమ్యూనిజం

గాయకులు, నటులు, దర్శకులు, పుర ప్రముఖులు ఎందరో వచ్చారు. నాటక ప్రదర్శనానంతరం 'ఎన్నాళ్ళకు ఇలాంటి నాటకం చూడగల్గొం' అని ప్రతివారూ తమ సంతసాన్ని వెలిబుచ్చారు. ఒక ప్రాఫెసర్ గారు తను 7 1/2 గంటలకు (నాటకం 6 గంటలకు ప్రారంభమయింది) ఒక మిత్రునికి అపాయింట్ మెంట్ ఇచ్చాననీ, అందుచే చివరివరకూ ఉండలేననీ, అందుకు క్షమించమనీ ఆర్గనైజరును కోరారు. కాని ఆద్యంతం నాటక ప్రదర్శనంలో లీనమైపోయి తమ మిత్రుని సంగతే మరచిపోయారు. ఇలా చెప్పాలంటే ఎన్నో ఘటనలున్నాయి.

నాటక ప్రదర్శనానంతరం "ఆంధ్రప్రభ" సంపాదకులు నార్ల వెంకటేశ్వరరావుగారు మాట్లాడారు. వెంకటేశ్వరరావుగారు, నాటక రచనలో - ముఖ్యంగా ఏకాంక నాటికల విషయంలో - ప్రత్యేక కృషి గావించుతున్నారు. ఇంతేగాక రైతుకుటుంబాలనుండి వచ్చి, రైతు జీవితంతో సన్నిహితులైన వీరు, జమీందారీ రైతు జీవితాన్ని చిత్రించే ఈ నాటకంపై వెలిబుచ్చిన అభిప్రాయాలకు ప్రత్యేకత వుంది. వెంకటేశ్వరరావుగారిలా అన్నారు.

"ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే ఈ నాటకం ఎంతో ఉత్తమంగా వుంది. ఆంధ్రదేశంలో నాట్యకళను ఒక ఉత్తమ స్థాయికి తీసుకురావాలని నా ఆశ. ఈ విషయంలో, ముఖ్యంగా నాటక రచనలో, నేను కొంతవరకు కృషిచేస్తున్నాను. ఇప్పుడీ నాటక ప్రదర్శనాన్ని చూచాక ఆ ఆశ పలించుతుందని విశ్వసిస్తున్నాను. ఈ దళంవారెంతో ప్రతిభతో నాటకాన్ని ప్రదర్శించారు."

ఇక సూచనలు కూడ చేయమని చెప్పారు గాబట్టి, ఒక విషయం చెబుతాను. నాటకాలలో రంగాలు, అంకాలు చిన్నవిగా ఉంటే బాగుంటుందని నా అభిప్రాయం. ఈ నాటకంలో రంగాలు చిన్నవిగానే ఉన్నాయి. అయినా ఈనాటి పరిస్థితుల్లో చిన్న నాటికలు అవసరమనుకొంటాను. మరొక విషయం, మనం గావించే ప్రచారం ఇతివృత్తంలోను, సన్నివేశాలలోనే గర్భితమై ఉండాలని నా అభిప్రాయం. మరొకసారి ఈ నాటకాన్ని మద్రాసు పౌరులకు చూపించాలని కోరుతున్నాను."

తర్వాత విస్సా అప్పారావుగారు మాట్లాడారు. అప్పారావుగారు సంస్కారి, కళాప్రియుడు, శాస్త్రవేత్త. దామెర్ల రామరాయ చిత్రసంపదను కాపాడుతూ, వారి స్మారక భవనానికి ప్రయత్నిస్తున్న కళారాధకులు. ప్రస్తుతం మద్రాసు యూనివర్సిటీలో పనిచేస్తున్నారు. వారిలా సెలవిచ్చారు:

ప్రజలు వీరిచ్చే ఇంజక్షన్లతో కదులుతున్నారు. ఆంధ్రోద్యమం అంటే ఉత్సాహం, ఆవేశం కలిగించే వీరి ప్రతిభ కొనియాడాలి. ఇవి ఆంధ్రకళలకు ఎంతో ఉపకారం చేస్తున్నాయి. “బెంగాలు కథ వ్రాసి చెప్పిన యువకుడు మహమ్మదీయుడు. సాహిత్యం, సంగీతం రెండూ ఉన్నాయి ఈ కథలో. ఇతని ప్రతిభ కొనియాడదగింది. మన కళలలా ఔన్నత్యం పొందితే, త్వరలోనే రాష్ట్ర సిద్ధి పొందుతామని ఆశిస్తాను.”

సుప్రసిద్ధ సినిమా డైరెక్టర్ గూడవల్లి రామబ్రహ్మంగారు ఇలా మాట్లాడారు.

“డాక్టర్ గారు చెప్పినదాంతో అన్ని విధాల ఏకీభవిస్తాను. వీరి ప్రబోధ ప్రచారాల్ని గురించి నేను వేరే చెప్పనక్కరలేదు. ప్రజా హృదయాన్ని చూరగొనుటలో, ప్రజాశక్తులను సమకూర్చుటలో వీరి ప్రదర్శనలెంతో అద్భుతంగా పనిచేస్తున్నాయి. వీరి కృషికి నే నభినందించుతున్నాను. వీరి కెట్టి సహాయమైనా చేయడానికి నేను సిద్ధంగా వున్నాను. అద్భుతంగా సాహితీ సంగీతాలను ఏకీభవింపజేసి మహత్తర ప్రదర్శనలిచ్చారు. ఇందుకు వారి నభినందించుతున్నాను. ఇలాంటి మార్గాన్ని సినిమాలో ప్రవేశపెట్టడానికి ప్రయత్నించుతాను.

ప్రసిద్ధిచెందిన డాక్టర్ యాక్టర్ అయిన శ్రీ గోవిందరాజుల సుబ్బారావుగారిలా ప్రసంగించారు.

నాజర్ ను కౌగలించుకొని...

“హృదయం ఎంతో పొంగి వుంది. ఏం చెప్పాలో తెలియడంలేదు. నిన్నటి నాటకం చూడలేదు. గొప్ప అవకాశం పోగొట్టుకొన్నానని తలుస్తున్నాను. పాత నాటకాలూ, పాత సరుకు పోయి కొత్త నాటకాలూ కొత్త నటులూ రావాలి. మమ్మల్ని ఇంకా నాటక వేదికమీద ఉంచారంటే చూడండి మనం ఎంత వెనుకబడ్డామో? (నవ్వు) నన్నిలా మాట్లాడించినది నిన్నటి ‘ముందడుగు’ ప్రదర్శనమే. నాయనలారా, మళ్ళా ఆ నాటకం మరొకసారి వేసి చూపండి. ఇదివరకు మా తెనాలిలో ఏవో బుర్రకథలు చెబుతూంటే ఏవో అనుకునేవాణ్ణి. కాని ఇవాళటి ప్రదర్శనం మరచిపోను. వండర్ ఫుల్ గా వుంది. (గిరీశం జ్ఞాపకం వచ్చి నవ్వు) అసలు బుర్రకథలకన్న, వీరు మన బుర్రలలో కెక్కించిన కథ చాలా ప్రాముఖ్యం. ఏడీ నాయనా ఆ నాజరు. (నాజరును కౌగలించుకొని అభినందించారు.) ఇతడు దుఃఖరసం వొప్పించేటప్పుడు మళ్ళీ గుంటూరు ప్రసాదరావు హరిశ్చంద్ర పాత్రధారణం జ్ఞాపకం వస్తోంది. ఇంత గొప్పగా బుర్రకథ చెప్పడం నా

సుప్రసిద్ధ సినిమా నటులు నారాయణరావుగారు హరీంద్రనాథ చటోపాధ్యాయ చెప్పినటుల 'కళ ప్రజల కొరకన్నది' ఇందులో ద్యోతకమౌతున్నదని అన్నారు. ఋషీవాళీలో చాలాకాలం ప్రిన్సిపాల్ గా పనిచేసిన జి.వి. సుబ్బారావుగారు కూడ, ప్రదర్శనలను కొనియాడారు.

“అభ్యుదయ రచయితలు పెద్ద యంత్రం కనిపెట్టారు. అదే బుర్రకథ. ప్రజలలో నూతన భావాలు కల్గించడానికి, ఉద్యోగ చేయడానికి ఇదెంతో ఉపయోగకారి అవుతుంది. దీనివల్ల విజ్ఞానం, దేశభక్తి ప్రబోధింపబడుతుంది. ప్రజలకు తమ శక్తి తెలిసికొనేటట్లు కార్యోత్సాహులను చేస్తోంది. తుంబుర తీగెలు మోగుతోంటే, మన హృదయ తంత్రు లుర్రూత లూగుతున్నాయి. అన్ని రసాలను ప్రదర్శించారు. దీనిలో మహదానందం కల్గింది. అభ్యుదయ రచయితలూ, ప్రజాశక్తి కార్యాలయంవారూ ఇలాంటి వాఙ్మయం ప్రచురించుతున్నందుకు అభివందనాలు.”

మద్రాసులో, ఆంధ్ర అభ్యుదయ రచయితల పట్టణశాఖ ప్రారంభ సందర్భంలో జరిగిన సాహిత్య చర్చలు, వైజ్ఞానిక ప్రదర్శనలు భారతదేశంలో ఆంధ్ర కళలు సముచిత స్థానం సంపాదించుకో గలవని ఋజువుచేశాయి. ఇట్టి అపూర్వ ప్రదర్శనలు చూపినందుకు కొనియాడని ఆంధ్రు లెవ్వరూ కనిపించలేదు.

మద్రాసులో అభ్యుదయ రచయితల సంఘ ప్రారంభోత్సవం నాటి విశేషాలు

“ప్రజా సాహిత్యం కావాలంటూ పాటుపడేవారు అనేక రకాల వారుండవచ్చును. అధికంగా సంస్కృత పదాలు ఉపయోగిస్తే సామాన్య ప్రజకి బోధపడదు కనుక సాహిత్య భాష వాడుక భాష అవాలని వాదించేవారు ప్రజాసాహిత్యంకోసం పాటుపడేవారే.

[illegible]

అంతస్సు వుంటేనే సాహిత్యం రాణిస్తుంది. చెప్పే విధానానికి, విషయానికి అమరిక వుండాలి. రచన శస్త్రం లాంటిది. దాని నుపయోగించే పద్ధతినిబట్టి ఫలితం వుంటుంది. రచనవల్ల ఉపయోగమూ, ఉపదేశమూ ఉండాలని అభ్యుదయ రచయితలు కోరుతున్నారు."

తర్వాత చదలవాడ పిచ్చయ్యగారు పూర్వ సాహిత్యంలోని ఔన్నత్యాన్ని గ్రహించి, పూర్వ సంస్కృతిలోని ఉత్తమ సాంప్రదాయాలను అలవర్చుకొని, అభివృద్ధి నిరోధకతను నిరాకరిస్తూ కృషిచేయుట తమ ఆశయమన్నారు. సారస్వతాన్ని ప్రజాజీవితంతో సన్నిహితపరచి రచన సాగించాలన్నారు. అందుకనే తాము వీరేశలింగం, గురజాడ మొదలగు యుగపురుషుల సందేశాలను ప్రజలకు అందజేస్తున్నామన్నారు. సాహిత్యం ఎలా పరిణతి చెందుతూవచ్చిందీ తెల్పి, అభ్యుదయ రచయితల సంఘంలో వివిధ రాజకీయాభిప్రాయాలవారున్నారని, ఉండవచ్చునని తెల్పారు. రాజకీయ సాంఘిక ఉద్యమాలు సారస్వతంపై కల్గించిన ప్రభావాన్ని వివరించారు.

పిమ్మట తుమ్మల వెంకటరామయ్యగారు ఇలా మాట్లాడారు : “అభ్యుదయ రచయితల సంఘంలో మానవ అభ్యుదయ లక్ష్యసిద్ధికై కృషిచేసేవారంతా ఉండవచ్చును. రచయితలలో వైవిధ్యం ఉండవచ్చు. అంతేగాదు, దిమ్మెసకొట్టిన కడ్డీలా అందరూ ఉండాలని మా అభిప్రాయంకాదు. వైవిధ్యం చర్చ ఉన్నప్పుడే హేతువాదం పురోగమనం వుంటుంది. ఏకలక్ష్యంతో పనిచేసేవారంతా దీనిలో ఉండవచ్చు. పూర్వంలోని ఔన్నత్యం గ్రహించకపోతే, ఈనాడు మనమీ స్థితిలో వుండము. ఆకలి కవిత్వం మాత్రం వ్రాయాలని, ప్రేమ కవిత్వం వ్రాయకూడదని అభ్యుదయ రచయిత లంటారనడం హాస్యాస్పదం. రచయిత అన్నవాడు అనేక సన్నివేశాలలో, అనేకమంది వ్యక్తుల మనఃప్రవృత్తులను చిత్రించుతాడు. అందుచేత ఈ రసం అవసరం, ఆ రసం అనవసరం అని అనరు. ప్రజలను ఉత్తేజపరిచి చైతన్యవంతులుగా చేయటమే, ప్రజలకు కళాభిరుచి కల్గించి వారి అంతస్సును పెంపొందించుటే మా ఆశయం.”

“తాత్కాలిక ప్రయోజనాలను తీర్చే సారస్వతం శాశ్వతకాలం నిలవదు” అనే భయాన్ని శ్రీపాద గోపాలకృష్ణమూర్తిగారు వెలిబుచ్చారు.

అధ్యక్షులు మొదటిరోజు సమావేశం ముగించుతూ “రచయితలకు స్వేచ్ఛ కావాలి. వారి నెవరూ ఆజ్ఞాపించరాదు. స్వతంత్రంగా తమ అనుభవాలను, రచనలలో

పెదపూడి సాహిత్య పాఠశాల విద్యార్థులు :

1. శ్రీ వి. వాలయ్యపంతులు, 4వ తరగతిబి.ఎ. (ఆనర్సు), ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయం.
2. శ్రీ శ్రీరాం వేంకట భుజంగరాయశర్మ, బి.ఎ. (ఆనర్సు) ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయం.
3. విద్వాన్ శ్రీ వెల్లంకి బ్రహ్మయ్యచౌదరి, కలవపాముల.
4. శ్రీ ఎన్.హెచ్. శాస్త్రి, భాషాప్రవీణ విద్యార్థి, తెనాలి - సంస్కృత కళాశాల.
5. శ్రీ ఎం. వెంకటరత్నం, భాషా ప్రవీణ విద్యార్థి, చిట్టిగూడూరు - సంస్కృత కళాశాల.
6. శ్రీ పూలకుంట సంజీవులు, గేయకవి, అనంతపురం జిల్లా.
7. శ్రీ తక్కిలపాటి తిప్పన్న, మైసూరు.
8. శ్రీ వారణాసి కోటేశ్వరశర్మ, తెనాలి - సంస్కృత కళాశాల.
9. శ్రీ ఆర్.ఎన్. సింహా, కథకుడు, ఏలూరు.
10. హిందీ విశారద శ్రీ వాసిరెడ్డి భాస్కరరావు, బెజవాడ.
11. శ్రీ నార్ల చిరంజీవి, కవి - కాటూరు.
12. శ్రీ గుమ్మడి సీతారామయ్య, భాషాప్రవీణ విద్యార్థి - రేపల్లె.
13. శ్రీ కె. వెంకటేశ్వరరావు, ఏలూరు, పశ్చిమగోదావరి.
14. శ్రీ వింతా వెంకటరెడ్డి, తేలప్రోలు.
15. శ్రీ ఎం.ఆర్.బి. నరసింహారావు, ఇంటర్ 2వ సం॥, పశ్చిమ గోదావరి.
16. శ్రీ గొర్రెపాటి వెంకట సుబ్బయ్య, సుప్రసిద్ధ రచయిత - ఘంటసాల.
17. శ్రీ వంగపాటి ఉమామహేశ్వరరెడ్డి, ఇంటర్ 2 సం॥, జనార్దనపురం.
18. శ్రీ లింగుట్ల కోనేటప్ప, పరిశోధకుడు, ఛాయాపురం (గుంటకల్).
19. శ్రీ గుత్తికొండ సీతారామయ్య, విద్వాన్ ఫైనల్ - యలవర్రు (తెనాలి).
20. శ్రీ పోకా వెంకటేశ్వరరావు, కొవ్వూరు - సంస్కృత కళాశాల.
21. శ్రీ శ్రీరామకవచం వెంకటేశ్వరశాస్త్రి, తెనాలి - సంస్కృత కళాశాల.
22. శ్రీ రావిపాటి శ్రీరాములు, టీచర్ - పోతవరం (ఒంగోలు)
23. హిందీ విశారద శ్రీ జి. వెంకటరామయ్య, యడ్లపల్లి (తెనాలి)
24. శ్రీ కంచర్ల వెంకటప్పయ్య, విద్వాన్ ఫైనల్, కొలకలూరు (తెనాలి)
25. శ్రీ మిక్కిలినేని రాధాకృష్ణమూర్తి, ఆంధ్ర ప్రజానాట్యమండలి, బెజవాడ.

అభ్యుదయ రచయితల సంఘ ద్వితీయ మహాసభ మహత్తర సంఘటనలలో మరొక ముఖ్య సంఘటన ఆంధ్ర కమ్యూనిస్టు పార్టీ తరపున శ్రీ పుచ్చలపల్లి సుందరయ్యగారు “ఆంధ్ర జాతీయగీతం కావాలి” అని మహాసభ వేదిక నుండి చేసిన ప్రకటన. ఆంధ్ర జాతీయ పునరుజ్జీవ కృషిలో కమ్యూనిస్టు పార్టీ ఎలా పెనవేసుకొనిపోయిందో, ఈ ప్రకటన విదితం చేస్తుంది. ఉత్తమ జాతీయగీతానికి రు. 116 బహుమానం ప్రకటిస్తూ సుందరయ్యగారు చేసిన ప్రకటన ఇలా ఉంది : ఆనాటి ఆంధ్రదేశ పరిస్థితులకు కమ్యూనిస్టు పార్టీ ఏవిధంగా స్పందించుతూవచ్చిందో ఈ ప్రకటన ప్రతిబింబించు తుంది. సుందరయ్యగారి ప్రకటన ఇలా వుంది :

ఆంధ్ర జాతీయగీతం కావాలి

ఉత్తమ గీతానికి రు. 116లు బహుమానము

తెలుగు కవి సోదరులారా!

విశాలమైన ఆంధ్రభూమిలో దాదాపు 3 కోట్లమంది తెలుగు ప్రజలమున్నాము. రెండు వేలేండ్లకు మించిన ప్రాచీన సంస్కృతి మనది. “దేశభాషలందు తెనుగు లెస్స” అనిపించుకొన్నది మన మాతృభాష. ఏ జాతి అయినా సగర్వంగా చెప్పుకోతగ్గ ఉజ్వలమైన చరిత్ర మన ప్రజలది. గోదావరి, కృష్ణ, పెన్న, తుంగభద్ర నదులు ప్రవహించే పవిత్రభూమి మనది.

అట్టి మన తెలుగుజాతి నేడు వెలవెలబోతుంది. మనకు ప్రత్యేక రాష్ట్రమైనా లేదు. ఆంధ్రభూమి మద్రాసు రాష్ట్రంలో కొంత, హైదరాబాద్ సంస్థానంలో కొంత, మధ్యరాష్ట్రం, మైసూరు సంస్థానాలలో మరికొంత - యీ విధంగా చీలిపోయివుంది. వివిధ ప్రాంతాలలోని తెలుగు ప్రజలందరికీ మనమంతా ఒకే ఆంధ్రజాతి వారమనే చైతన్యం, ఉత్సాహం కలిగించే తెలుగు జాతీయగీతం మనకులేదు.

స్వతంత్ర భారతదేశంలో దోపిడీ, దారిద్ర్యం లేకుండా ప్రజలందరికీ సమానావ కాళాలు యిచ్చే ప్రజారాజ్యాన్ని ఆంధ్రులం స్థాపించుకోవాలి. అప్పుడు మన తెలుగుగడ్డకు, ఆంధ్రజాతికి ఉజ్వలమైన భవిష్యత్తు వుంటుంది. మన దేశంలో ప్రవహించే నదీజలానికి తగిన ప్రాజెక్టులు నిర్మించితే, తెలుగుదేశమంతా సస్యశ్యామలమై ధనధాన్యాలతో ఆలరారుతుంది. ఆంధ్ర భూగర్భంలోవున్న లోహాదులను తవ్వి పరిశ్రమలు నిర్మించితే తెలుగుప్రజ ధన కనక వస్తు వాహనాలతో తులతూగగలదు.

పై భావాలను సూచించుతూ, చక్కని ఆంధ్ర జాతీయగీతం రచించాలని తెలుగు కవులను కోరుతున్నాను. గీతం పాడటానికి సులభంగా వుండాలి. తెలుగు నుడికారం ప్రతిబింబించుతూ వుండాలి. గీతం 30 పంక్తులకు మించి వుండకూడదు. ఉత్తమమైన గీతానికి రు. 116లు బహుమానం యివ్వబడుతుంది.

ఏది ఉత్తమగీతమో నిర్ణయించడానికి యీ క్రిందివారు ఒక కమిటీగా వుంటారు.

1. శ్రీ తెలికిచర్ల వెంకటరత్నంగారు
2. శ్రీ పంచాగ్నుల ఆదినారాయణశాస్త్రిగారు
3. శ్రీ అడివి బాపిరాజుగారు
4. శ్రీ మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మగారు
5. శ్రీ కంభంపాటి సత్యనారాయణగారు
6. శ్రీ తుమ్మల వెంకట్రామయ్యగారు
7. శ్రీ మద్దుకూరి చంద్రశేఖరరావుగారు.

షరా : కవులు తాము రచించిన గీతాలను ఫిబ్రవరి నెలాఖరుకు చేరేలాగు క్రింది అడ్డసుకు పంప ప్రార్థన :

అడ్రసు
పుచ్చలపల్లి సుందరయ్య
ప్రజాశక్తి ఆఫీసు, బెజవాడ.

ఇట్లు విన్నవించు,
పుచ్చలపల్లి సుందరయ్య
4-1-1945

ఆంధ్ర జాతీయ గీతం - ఎంపిక

ఆంధ్ర జాతీయ గీతం ఎంపిక జరిగినప్పుడు నాటి ప్రజాశక్తి పత్రికలో వెలువడిన ప్రకటన : .

“ఆంధ్రుల ఔన్నత్యాన్ని చిత్రించేది, ఆంధ్రజాతిని ఉత్తేజపర్చేది, ఆంధ్రాభ్యుదయాన్ని కోరే వారందరికీ సమ్మతమైనది, ఒక ఆంధ్ర జాతీయగీతం మన తెలుగువారికి లేని లోపం నాకు కనిపిస్తుంది. మున్నెన్నడూ కనీ విని యెరుగనంతగా యీనాడు చైతన్యవంతులమవుతూవున్న మన తెలుగుజాతిని, ఉజ్జ్వల భవిష్యత్తుకు, ఐక్యాంధ్ర ప్రజాస్వామిక నిర్మాణానికి ఉత్తేజపర్చే జాతీయగీతాన్ని రచించవలసిందిగా అభ్యుదయ రచయితలను అర్థిస్తున్నాను.” అంటూ గత డిసెంబరు మాసంలో బెజవాడలో జరిగిన ఆంధ్ర అభ్యుదయ రచయితల ద్వితీయ మహాసభలో కామ్రేడ్ సుందరయ్య విజ్ఞప్తి చేశారు. ఉత్తమంగా పరిగణింపబడిన గీతానికి నూటపదార్లు కానుకగా, కమ్యూనిస్టు పార్టీ తరపున సమర్పిస్తానన్నారు. ఉత్తమ రచన యేదో నిర్ణయించడానికి శ్రీ పంచాగ్నుల ఆదినారాయణశాస్త్రిగారు, శ్రీ అడివి బాపిరాజుగారు, శ్రీ తెలికిచర్ల వెంకటరత్నంగారు,

సొగసు గూర్చును తెలుగు తల్లికి, సుఖముగూర్చును తెలుగువారికి॥పా॥
 పాడుచును మన తెలుగు జోదుల ప్రతిభచాటిన వీరగాధలు,
 ఆడుచును మన తెలుగుజండా పరువునిలిపిన మేలి ఘటనలు
 పాడి పంటల పొంగిపొరలుచు దండిగా మేన దేశముండగ
 సాగిపోదము తెలుగుచరితపు వెలుగు జాడల వేగ మనమిక ॥పా॥
 కదన రంగమునందు మెరసిన కాకతీయుల ఖడ్గతేజము,
 వదరు శత్రువు నెదిరి పోరిన వనిత రుద్రమ యుద్ధపటిమ,
 కొదమ సింగము పగిది నురికిన బాలచంద్రుని బాహుదర్పము,
 పొంగజేయద మేనిరక్తం? ఉప్పొంగజేయద నీదు హృదయము? ॥పా॥
 తెలుగు పలుకుల తేనెలొలికెను తిక్కనార్యుని కవితలోనా,
 రాలుకరిగే త్యాగరాజునిరాగసుధలో మునిగె తెనుగూ
 సొంపుగూర్చెను తెనుగు తల్లికి హంపి నగరపు శిల్పసంపద
 భరత నాట్యపు భంగిమములో పల్లవించెను తెలుగు పరువము ॥పా॥
 తెనుగుజాతికి నూత్న సంస్కృతి తీర్చిదిద్దిన కందుకూరీ,
 తెనుగుభాషను ప్రజల భాషగ చేయ పోరిన గిడుగు పిడుగూ,
 దేశమంటే మనుజులేనని తెలియజెప్పిన అప్పరాయడు
 తెలుగుతల్లి నోముపంటచె తేజరిల్లిన దివ్యతారలు ॥పా॥
 పసిడి పండెడు మనదు దేశపు ఖనిజ సంపద లన్నిగూరిచి
 భారి యంత్రాగారములను పాదుకొల్పగ కదలిపోదము,
 ఒడలు తెలియని పరవశంబున కడలి జేరెడు నదుల జలముల
 తెలుగు పొలముల మరలజేసే, నిలుపుకొందము లక్ష్మీనింటను ॥పా॥
 పారతంత్ర్యము బాపి భారత భువిని భేదాల్ తొలగజేదము,
 ఆంధ్రరాష్ట్రమునొంది మనమూ అలదికొందము వీరగంధము
 మూడుకోటుల తెలుగు బిడ్డలు ముక్తకంఠముతోడ నైకృత
 జయము జయమని తెలుగుతల్లికి విజయ గీతిక లాలపింపగ ॥పా॥

- కొండేపూడి లక్ష్మీనారాయణ

★ ★ ★

జాగుసేయకురా ... ముందుకడుగిడరా ... భరతమాతకు స్వేచ్ఛగూర్చుమురా ... స్వ
తంత్ర ఆంధ్రప్రజాస్వామికము నిర్మించుమురా ... లోక
ప్రశాంతికై ప్రాపంచ ప్రజలతో చేయిగలుపుమురా ...
లేవరా ... తెలుగుబిడ్డా ... లేవరా ... కళకాంతులన్ వెలుగొందరా ...
సిరిసంపదల తులదూగరా ... ఆంధ్రుల మహోన్నతి బాడరా॥

87

రాయలసీమ, తెలంగాణ ప్రాంతాలలో సాంస్కృతిక పునర్వికాసం

రాయలసీమ, తెలంగాణ ప్రాంతాలు, స్కూలు జిల్లాలతో పోల్చితే, ఆర్థికాభివృద్ధిలో వెనుకబడి వుండటంవల్ల, రాజకీయ, సాంఘిక, విద్యా, విజ్ఞాన, సాంస్కృతిక రంగాలలో కూడా వెనుకబడే ఉండిపోయాయి. అందువల్లనే జాతీయ స్వాతంత్ర్య సమరంలోను, ఆంధ్రోద్యమంలోను నవయుగాంధ్ర నిర్మాతలైన కందుకూరి, గురజాడ, గిడుగు మున్నగువారు ప్రారంభించిన జాతీయ పునరుజ్జీవ నోద్యమంలోను ఈ ప్రాంతాలు ముందంజ వేయలేకపోయాయి. అందువల్లనే కమ్యూనిస్టు ఉద్యమం కూడా ఈ రెండు ప్రాంతాలలోను ఆలస్యంగా ప్రారంభమైంది. రాయలసీమ ప్రాంతంలో యువజన, విద్యార్థి, మహిళా ఉద్యమాలు 1940 దశకం తొలిదశలోకాని ప్రారంభం కాలేదు. తెలంగాణలో 1940 దశకం మలిదశకంలోకాని ప్రజా ఉద్యమాలు ప్రారంభం కాలేదు. ఈ విషయం కామ్రేడ్ నీలం రాజశేఖరరెడ్డి జీవిత చరిత్రలో ఒక ప్రశ్నకు సమాధానం యిస్తూ, స్కూలు జిల్లాల్లో కృష్ణ, గోదావరి ఆనకట్టలు వచ్చి, నీటిపారుదల వ్యవసాయాభివృద్ధి, పాడి, పంటలు రావడంవల్లనే, విద్యా, విజ్ఞాన సాంస్కృతికరంగాల అభివృద్ధిలో ముందున్నాయి అని చెప్పారు. “కడప జిల్లా కమ్యూనిస్టు ఉద్యమ స్మృతులు - అరుణోదయం” అన్న గ్రంథంలో అక్కడ సాంఘిక, సాంస్కృతికోద్యమాలు ఎప్పుడు ఎలా ప్రారంభమైందీ వివరించబడింది. కడప జిల్లా కమ్యూనిస్టు ఉద్యమం ప్రథమ దశ (1942-43)లో రాజకీయ శిక్షణా తరగతుల దశకాగా, ఆ తర్వాత ప్రజా సంఘాలను ముఖ్యంగా కార్మిక, కర్షక వర్గాలను సంఘటితపరచడానికి పెద్దయెత్తున ప్యూడల్ వ్యతిరేక పోరాటాలు సాగించిన దశ ఆ తరువాత సాంస్కృతికోద్యమాల దశ ప్రారంభమైంది. అరుణోదయం గ్రంథంపై సమీక్షలో ఈ రచయిత వ్రాసిన విషయాలు :

రాయలసీమలో

“కడప జిల్లాలో ఆర్థిక, రాజకీయ సమస్యలపై పోరాటాలేకాక అంటరానితనానికి, కుల హెచ్చుతగ్గులకు వ్యతిరేకంగా కమ్యూనిస్టు పార్టీ అనేక పోరాటాలు నడిపింది. జంతుబలులకు వ్యతిరేకంగా పోరాడింది.

ఇంచుమించు ఆంధ్రదేశం మరిచిపోయిన నవయుగాంధ్ర నిర్మాతల మహత్తర సామాజిక, సాహిత్య, సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవనోద్యమ కృషి త్రవ్వితీసి తలకెత్తుకున్న ఆ ఘనత నిస్సంశయంగా ఆంధ్ర కమ్యూనిస్టు ఉద్యమానికి చెందుతుంది. జాతీయ స్వాతంత్ర్యోద్యమానికి నాయకత్వం వహించిన జాతీయ కాంగ్రెస్ స్వాతంత్ర్య సమరానికే ప్రాధాన్యతనిచ్చి సాంఘిక సంస్కరణోద్యమాన్ని ముందుకు తీసుకొనిపోవడంలో అశ్రద్ధ చేసి, వీరేశలింగంగారు చేసిన హెచ్చరికను, “సంఘ స్థితి బాగుపడినకాని రాజకీయ స్వాతంత్ర్యాన్ని సంపూర్తిగా సద్వినియోగం చేసుకోజాలమని” చేసిన హెచ్చరికను అలక్ష్యం చేసిన దశలో ఆంధ్ర కమ్యూనిస్టు ఉద్యమం, వీరేశలింగంగారు నిర్దేశించిన ఆ మహత్తర కర్తవ్యాన్ని నిర్వర్తించింది. “కొత్త పాతల మేలుకలయిక క్రొమ్మెరుంగులు చిందేటట్లు” చేసింది. ప్రాచీన కళారూపాలన్నింటిని పునరుద్ధరించింది. ప్రాచీన సాహిత్యంలోని మంచిని గ్రహించి, ప్రజల వాస్తవిక జీవితాన్ని ప్రతిబింబించే నూతన సాహిత్యానికి, అభ్యుదయ సాహిత్యానికి అంకురార్పణ చేసింది. అభ్యుదయ సాహిత్యం, కళలు, సంస్కృతి అంటే ఏమిటో ఆచరణలో ప్రజానాట్యమండలి, సాంస్కృతిక ప్రదర్శనల ద్వారా చూపింది. హేమాహేమీలైన ఆంధ్ర సాహితీవేత్తలందరిని ఆలోచింప జేయడమేకాదు, వారి అపోహలను, దురభిప్రాయాలను తొలగించడమే కాదు, వారిచే “సహజాత్” అనిపించుకుంది. పెట్టుబడిదారీ నాగరికత, సంస్కృతిలోని దగుల్బాజీతనం చూసి, ప్యూడల్ సంస్కృతే గొప్పదని - వెనుకచూపు చూసే వేయిపడగల సాహితీవేత్త విశ్వనాథ సత్యనారాయణ వంటి దిగ్గంతులను సైతం “మాభూమి” నాటకంతో మురిపింపజేసి, పరవశులను చేసింది. అభ్యుదయ రచయితల ఉద్యమంలో, ప్రజానాట్య మండలి సాంస్కృతికోద్యమంలో పరాకాష్ట పతాక సన్నివేశం అనదగిన మద్రాసు శాఖ అభ్యుదయ రచయితల సంఘ మహాసభ, ప్రజానాట్యమండలి సాంస్కృతిక మహోత్సవాలతో నాటి మద్రాసు మహానగరంలోని ఆంధ్ర ప్రజలను ఉర్రూతలూగించి, ఆంధ్రదేశ సామాజిక, సాహిత్య, సాంస్కృతిక రంగంలో ఏ మహత్తర పరిణామాలు, ఏ పురోభివృద్ధి సాధించబడుతున్నదో ప్రత్యక్షంగా చూపి, అక్షరాలా వారికి కనువిప్పు కలిగింది. మా సందేహాలన్నీ తీరిపోయాయి అని వారిచే అనిపించింది. ఈ ఉత్సవాలను చూడకపోతే, కలలో కూడా వూహించలేని ఈ మహత్తర అభ్యుదయాన్ని గమనించలేని స్థితిలోనే

మద్రాసులో 1945 నవంబరులో ఆంధ్ర అభ్యుదయ రచయితల సంఘ మద్రాసు శాఖ ప్రారంభోత్సవ సభలో జరిగిన అభ్యుదయ కళా ఉత్సవాలు మద్రాసు రాజధాని నగరాన్ని పారవశ్యంలో ముంచాయి. నగరంలో దిగ్విజయయాత్ర సాగించాయి. ఆనాటి ప్రదర్శనలను సమీక్షించిన విలేఖరి చెప్పినట్లు (14-11-1945 ప్రజాశక్తి) ఈ ప్రదర్శనలకు వచ్చిన లాయర్లు, డాక్టర్లు, యాక్టర్లు, సినీమా డైరెక్టర్లు, వర్తకులు, పత్రికాధిపతులు, జర్నలిస్టులు, పరిశోధకులు, జడ్జీలు, విద్యార్థులు, రేడియో గాయకులు పరమ సంభ్రమాశ్చర్యభరితులయ్యారు. ఇటువంటి నాటకాల్ని సాంస్కృతిక ప్రదర్శనలను ఎప్పుడూ చూడలేదన్నారు. చూడనివారు గొప్ప అవకాశం పోగొట్టుకున్నామని విచారించేవారు, మరోసారి ఆ నాటకాన్ని (ముందడుగు) వేసిచూపమనేవారు. "ఏడీ ఆ నాటకం" అని ఆయననను కౌగలించుకున్నవారు (డాక్టర్ గోవిందరాజుల సుబ్బారావు గారు) ఇలా మద్రాసులోని మేధావివర్గాలు, కళాప్రియులందరూ ఉప్పొంగిపోయిన తీరుచూస్తే, ఆంధ్ర ప్రజా జీవితాన్ని అభ్యుదయ రచయితలు, ప్రజానాట్యమండలి కళాకారులు, వారి వెనుక కమ్యూనిస్టు ఉద్యమం ఎంత ఎంత సార్థకత చెందిందో వేరే చెప్పనక్కరలేదు. ఆంధ్రదేశ గ్రామీణ ప్రాంతాలలో వస్తున్న ఆర్థిక, సామాజిక, సాంస్కృతిక పరిణామాలు మద్రాసు రాజధాని నగరంలో ఉండే ఆంధ్రులలో చాలామందికి తెలియవు. ఈ అభ్యుదయ రచయితల సంఘ శాఖ ప్రారంభోత్సవం, ఆనాటి సాంస్కృతిక ప్రదర్శనలు వీరికి కనువిప్పు కలిగించాయనడం నిస్సందేహం. ఆంధ్ర ప్రజానీకంలో ముఖ్యంగా సాహితీలోకంలో కళారంగంలో ఇవి ఎంత సంచలనం తీసుకొనివచ్చాయి? ఈ నవయుగాంధ్ర నిర్మాతలు అస్తమించిన తరువాత ఈ మహనీయుల వర్తంతి సభలను ఇతరులు, ఇతరేతర సాహిత్య, కళా సంస్థలు ఎందుకు జరపకుండా ఉండిపోయారు? అభ్యుదయ రచయితల సంఘం, ప్రజానాట్యమండలి, వారి వెనుక కమ్యూనిస్టు ఉద్యమమే ఈ నవయుగాంధ్ర నిర్మాతల జాతీయ పునరుజ్జీవనోద్యమాన్ని ఎందుకు కొనసాగించవలసివచ్చింది? స్వార్థ రాజకీయ

—

ఇంతవరకు నవ్యసాహిత్య పరిషత్తుకు నిర్దిష్టమైన కార్యక్రమంతో సంఘం చేయలేకపోయిందని కృష్ణశాస్త్రిగారు ప్రత్యక్షంగా చెప్పడమేకాక, సంఘానికి సాహిత్యానికి మధ్య గోడలు వెలులిచాయనీ, కవులు తమ చుట్టూ గోడలు కట్టుకోకుండా సంఘంతోపాటు అభ్యుదయదాయకమైన దారులలో నడవాలనీ చెప్పడం ద్వారా అభ్యుదయ రచయితలు చూపుతున్న మార్గాన్ని మనం అనుసరించాలి సుమా అని పరోక్షంగా చెప్పారు.

నవ్యసాహిత్య పరిషత్తు వేదికమీదనే కాక ఆ రోజుల్లో పలు సాహిత్య వేదికలపై సుదీర్ఘ చర్చలు జరిగాయి.

శ్రీ తెన్నేటి సూరి ప్రభృతులు తమ రచనలను చదివి వినిపించారు. వాగ్గేయకారులు

“కామ్రేడ్ వీరేశలింగం”

కాంగ్రెస్ ప్రముఖులు, గ్రంథ రచయిత అయిన శ్రీ దిగవల్లి వెంకట శివరావుగారు ఆనాటి ఆంధ్రపత్రిక సచిత్ర వారపత్రికలో “కామ్రేడ్ వీరేశలింగం” అన్న వ్యాసం వ్రాస్తూ కమ్యూనిస్టులు వీరేశలింగంగారిని ఒక కామ్రేడ్గా చేసి, తమ రాజకీయ ప్రచారానికి వినియోగించుకుంటున్నారని అభాండాలు వేసి దుష్ప్రచారం చేశారు. వృద్ధులకిచ్చి వివాహాలు జరిపించిన సందర్భాలలో అట్టి యువతులు అట్టి వివాహాలను తెగతెంపులు చేసుకొని వచ్చి మహిళాసంఘాల ద్వారా, యువజనసంఘాల ద్వారా, కమ్యూనిస్టు పార్టీ ద్వారా పునర్వివాహాలు చేసుకుంటూంటే కమ్యూనిస్టులు ఆడవాళ్ళను ఎత్తుకొనిపోతున్నారని, చల్లపల్లి రాజా పత్రిక “ములుకోల” రొచ్చుగుంట ప్రచారం చేసేది. ఇటువంటి దుష్ప్రచారాలను ఆనాటి కమ్యూనిస్టు పార్టీ పత్రిక ప్రజ్ఞాశక్తి తిప్పికొట్టి - వీరేశలింగం, గురజాడ మున్నగు మహనీయులు ప్రారంభించిన సాంఘిక, సాహిత్య విప్లవోద్యమాలను చిత్తశుద్ధితో కమ్యూనిస్టు కొనసాగించుతున్నారని నిరూపించేది. క్రమంగా ఇటువంటి దుష్ప్రచారకుల నోళ్ళు మూతబడ్డాయి.

నవ్యసాహిత్య పరిషత్తు అరసం - సమైక్య కృషి

ఇంచుమించు అరసం ద్వితీయ మహాసభ నుండి ఇంకా ఖచ్చితంగా చెప్పాలంటే అంతకుముందు వీరేశలింగంగారి వర్తంతి సమయం నుండి నవ్యసాహిత్య పరిషత్తు, అభ్యుదయ రచయితల సంఘం జంటకవుల వలె సంయుక్తంగా కృషిచేయడం ప్రారంభించినారని చెప్పవచ్చు. “దేశాభ్యుదయ కాంక్ష నీకు-నాకు సమాన ధర్మం” అన్న మాటను తెలికిచర్ల వెంకటరత్నంగారు అంతకుముందునుంచే ఆచరణలో

నాటి వేదికలమీదకు వచ్చిన మహామహులలో ఆనాటి జాతీయోద్యమ నాయకులు, లబ్ధప్రతిష్ఠులైన సాహితీమూర్తులు, కళావేత్తలు, చరిత్ర పరిశోధకులు ఉన్నారు. అందులో దేశభక్త కొండా వెంకటప్పయ్యగారు, ప్రఖ్యాత మాలపల్లి నవల రచయిత ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణగారు, శ్రీయుతులు అయ్యదేవర కాళేశ్వరరావు, బెజవాడ గోపాలరెడ్డి, డాక్టర్ ఆచంట లక్ష్మీపతి, దామరాజు పుండరీకాక్షుడు, కాళీపట్నం కొండయ్య, కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి, చరిత్ర పరిశోధకులు శ్రీ మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మ, మారేమండ రామారావు, నిడదవోలు వెంకట్రావు, కవులు, ప్రసిద్ధ సాహితీవేత్తలు విశ్వనాథ సత్యనారాయణ, కాటూరి వెంకటేశ్వరరావు, వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి, గిడుగు సీతాపతి, ఆదిరాజు వీరభద్రరావు, కోరాడ రామకృష్ణయ్య, పంచాగ్నుల ఆదినారాయణశాస్త్రి, దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి, అడవి బాపిరాజు, ముద్దు కృష్ణ శివశంకరశాస్త్రి, తెలికిచర్ల వెంకటరత్నం, పింగళి లక్ష్మీకాంతం, పాటిబండ మాధవశర్మ, జంధ్యాల పాపయ్యశాస్త్రి, మునిమాణిక్యం నరసింహారావు, భమిడిపాటి కామేశ్వరరావు, విస్సా అప్పారావు, ఇంద్రకంటి హనుమచ్ఛాస్త్రి, దేశిరాజు కృష్ణశర్మ, పిలకా గణపతిశాస్త్రి, శ్రీశ్రీ, శ్రీపాద గోపాలకృష్ణమూర్తి, జలసూత్రం రుక్మిణీనాథశాస్త్రి, బుర్రా సుబ్రహ్మణ్యం, టంగుటూరి సూర్యకుమారి, కొమ్మూరి పద్మావతి, మల్లవరపు విశ్వేశ్వరరావు, ప్రముఖ కళాకారులు, సినీదర్శకులు, సినీనటులు, రంగస్థల నటులు గూడవల్లి రామబ్రహ్మం, గోవిందరాజుల సుబ్బారావు, నీలం రాజశేషయ్య, సినీ దర్శకుడు, నటుడు నారాయణరావు మొదలైన వారందరూ ఉన్నారు. రానివారెవరు?

చొచ్చుకొనిపోయారో, ఆంధ్ర ప్రజల ప్రయోజనాలకోసం అంకిత భావంతో కృషిచేస్తున్న విషయం ఎంతగా నాటి పెద్దలను ఆకర్షించిందో విదితమౌతుంది.

భావకవులలో వచ్చిన భావపరివర్తన

తెనాలిలో 1943లో జరిగిన ఆంధ్ర అభ్యుదయ రచయితల మొదటి మహాసభల గాయతురెండవ, మూడవ, నాలుగవ మహాసభల వరకు ఆంధ్ర సాహిత్య రంగంలో జరిగిన పరిణామాలను చూస్తే, ముఖ్యంగా నవ్యసాహిత్య పరిషత్తులోని కవులలో, ప్రప్రధానంగా భావకవులుగా లబ్ధప్రతిష్ఠలైనవారిలో వచ్చిన భావపరివర్తన ఎంత ప్రముఖమైనదో స్పష్టంగా ద్యోతకమవుతుంది.

తెనాలిలో జరిగిన మొదటి మహాసభకు తాపీ ధర్మారావుగారు అధ్యక్షత వహించారు. ఇంచుమించు నవ్యసాహిత్య పరిషత్తు కవులు ఎవరూ పాల్గొనలేదు. త్రిపురనేని గోపీచంద్, జి.వి. కృష్ణారావుగార్ల వంటి “ప్రాళికల్ట్” కవులు ముందు ఆహ్వానసంఘంలో ఉండటానికి అంగీకరించారు గాని సభలకు రాలేదు.

1944 డిసెంబరులో బెజవాడలో ద్వితీయ మహాసభ కాలానికి వచ్చేసరికి నవ్యసాహిత్య పరిషత్తు కవులు ఇంచుమించు అందరూ అభ్యుదయ రచయితల సంఘ వేదికమీదకు వచ్చారు. అప్పటికి అభ్యుదయ రచయితల సంఘం, ప్రజానాట్యమండలి కేవలం ఫాసిస్టు వ్యతిరేక ప్రజాయుద్ధ నినాదాలకు కార్యక్రమాన్ని మాత్రమేకాక - ఆంధ్ర జాతీయ పునరుజ్జీవనోద్యమ కర్తవ్యాలను చేపట్టి - నవయుగాంధ్ర నిర్మాతల కృషిని కొనసాగించే కార్యక్రమాన్ని స్వీకరించింది. వారి రచనలను బైటికితీసి, వారి వర్ణంతులను జరిపి, వారి ఉద్యమ కర్తవ్యాలను ఆంధ్రదేశం మూలమూలలకు తీసుకొనిపోవ నారంభించింది. ఆంధ్ర జాతీయ కవి చిలకమర్తివారి స్వీయచరిత్ర ప్రచురణ వారి సన్మానంతో ఈ బృహత్తరమైన కృషికి నాందీ ప్రస్తావన జరిగింది.

అందుచేతనే బెజవాడ అరసం రెండవ మహాసభకు సాక్షాత్తు నవ్యసాహిత్య పరిషత్తు ప్రధాన కార్యదర్శి శ్రీ తెలికచర్ల వెంకటరత్నంగారే అధ్యక్షత వహించారు. వారి ఉపన్యాసమంతా అభ్యుదయ రచయితల సంఘ ఆశయాల వివరణకు, వారిపై ఉన్న అపోహల తొలగింపునకే కేంద్రీకరించారు. ఉపన్యాస ప్రారంభంలో వారు అన్న మాటలు “అభ్యుదయ రచనలకు మార్గం సుగమం చేసిన వీరేశలింగం, గురజాడ అప్పారావు మొదలైన మార్గనిర్మాతలను భక్తితోను, ఆదరంతోను స్మరించుకొందాము.

111

తెలుగులో అభ్యుదయ సాహిత్యానికి తొమ్మిది వందల ఏళ్ళ వయసు. అభ్యుదయ రచయితల సంఘం వయసు నాలుగేళ్ళు మాత్రమే. ఈ నాలుగేళ్ళ కాలంలోనే ఈ సంఘం పత్రికలు నడిపింది, పుస్తకాలు ప్రచురించింది. గిడుగు రామమూర్తి, కందుకూరి వీరేశలింగం, గురజాడ అప్పారావు, కొమఱ్ఱాజు లక్ష్మణరావుగారు మొదలైన మహనీయుల వర్తంతులు జరిపి ప్రత్యేక సంచికలు కూడా ప్రకటించింది. కిందటి సంవత్సరంనుంచీ ఏటా సాహిత్య పాఠశాల నడపడానికి ఉద్యమించింది.

దేశంలో ఉన్న రచయిత లందరూ ఈ ఉద్యమంలో చేరి కృషి చేసినకొద్దీ ఈ ఉద్యమం సమగ్రమవుతుంది. ఈ ఉద్యమానికి ప్రాణ ప్రతిష్ట సరిగా జరిగిందనటానికి నిదర్శనం నానాటికీ ఇందులోకి పెద్దలు రావటమే.

★ ★ ★

“ఈ సమావేశానికి నవ్య సాహిత్య పరిషత్సమావేశానికి తేడా ఏమిటి?” అని కొందరడిగారు. రచయితల సమావేశాలన్నీ ఒకటిగానే ఉంటాయి. అభ్యుదయ రచయితల సంఘం ఒక తరగతి రచయితలమీద కత్తిగట్టిన సంఘం కాదు. దేశంలో ఉన్న రచయిత లందరీ అభ్యుదయ సాహిత్య రచనకు పురికొల్పటమే దీని ఆశయం. దీని ప్రణాళిక దీనికున్నది. ఈ ప్రణాళికకు అందరి ఆశీస్సులూ సంపాదించటమే దీని కర్తవ్యం. ఈ సంఘం గురించి నిన్నటివరకూ - నేటివరకూ - అపోహలతో ఉన్నవారు సహితం వచ్చి ఇందులో పాల్గొనటమే దీనికి పెద్ద ఆశీర్వాచనం. ఆ విషయం

ప్రజలు రావాలి. ఆధునిక అభ్యుదయ రచనలు వినాలి. వాటి ప్రదర్శనాలు చూడాలి. దేశంలో ఉన్న ప్రఖ్యాత రచయితలతో పరిచయం చేసుకోవాలి! వారి అభిప్రాయాలు వినాలి. సాహిత్యం కొద్దిమందికే ననే అభిప్రాయం రచయితలలో పోతున్నట్టే, ప్రజలలో కూడా అంతరించి, ఈ సమావేశాలు తమకొరకే ననే అభిప్రాయం ప్రజాసామాన్యంలో విస్తరించాలి. ఈ విషయం అభ్యుదయ రచయితల సంఘం గుర్తించి, ముందు సమావేశాలు ఆదర్శవంతంగా జరపాలి. “మరో రెండు సంవత్సరాలకు చూడండి. ఈ ఒక్క సంవత్సరం దేశంలో నిలబడి వుంటుంది” అన్నా రొకరు. ఇదే జరిగితే అభ్యుదయ రచయితల సంఘమీద చాలా పెద్ద భారం పడుతుంది. - కొ.కు. “అభ్యుదయ - మద్రాసు మహాసభ ప్రత్యేక సంచిక” 1947 మార్చి.

16

చంద్రంగారి ప్రధాన పాత్ర

ఆంధ్ర జాతీయ పునరుజ్జీవనకు కమ్యూనిస్టు పార్టీ చేసిన కృషిలో రాష్ట్ర కమ్యూనిస్టు పార్టీ అగ్ర నాయకులలో ఒకరైన మద్దుకూరి చంద్రశేఖరరావుగారు (చంద్రంగారు) ప్రధాన పాత్ర వహించారు. 1942-48 మధ్య ఆంధ్ర దేశ సాహితీ ప్రపంచంలో వచ్చిన ఈ మహత్తర పరిణామాలను తొలిసారిగా మార్క్సిస్టు దృక్పథంతో, గతితార్కిక భౌతికవాద దృష్టితో వీక్షించినవారు కమ్యూనిస్టు జర్నలిజానికి పితామహులైన మద్దుకూరి చంద్రశేఖరరావుగారు. వీరేశలింగం, గురజాడ, గిడుగు, కొమరాజు మున్నగు ఆంధ్ర జాతీయ పునరుజ్జీవనోద్యమ వైతాళికుల రచనలను వారు నిర్వహించిన పాత్రను తెలుగు ప్రజలకు తిరిగి పరిచయం చేసిన ప్రముఖులు చంద్రంగారు. నాటి ప్రజాశక్తిలోను, అభ్యుదయ, తెలుగుతల్లి పత్రికలలోను ఇందుకై వారు అనేక వ్యాసాలు వ్రాశారు. 1944 మేలో వీరేశలింగంగారిపై, వారి సాంఘిక, సాహిత్య సంస్కరణోద్యమాలపై ఆంధ్ర అభ్యుదయ రచయితల సంఘ ప్రత్యేక (మే 27) సంచికలో ఒక బృహత్తర వ్యాసం వ్రాశారు. కురుగంటి సీతారామయ్యగారు వ్రాసిన “నవ్యాంధ్ర సాహిత్య వీధులు” గ్రంథ సమీక్ష చేశారు (1944 మార్చి అభ్యుదయ రచనల సంపుటి). రాయిస్టులు - సాహిత్యం (1944 డిసెంబరు తెలుగుతల్లి సంచిక), ఆంధ్ర సాహిత్యంలో కొత్తపోకడలు (1944 అక్టోబరు “అభ్యుదయ” సంచిక), తెలుగుతల్లి హృదయావేదనలు (1952 జనవరి “సందేశం”) వ్యాసాలు ఈ 42-48 మధ్యకాలంలో వారు వ్రాశారు. ఆంధ్ర జాతీయ

పునరుజ్జీవనోద్యమం - కమ్యూనిస్టు పార్టీ కృషిలో చంద్రంగారిదే ప్రధాన పాత్ర అని చెప్పవచ్చు. ఇటు అభ్యుదయ రచయితల సంఘానికి, అటు ఆంధ్ర ప్రజానాట్యమండలికి వారు మార్గదర్శకత్వం వహించారు. పార్టీ తరపున ఈ రెండు రంగాలను తీర్చిదిద్దారు.

అందుచేతనే 1974 ఆగస్టు 22వ తేదీన విజయవాడ విశాలాంధ్ర కార్యాలయంలో జరిగిన చంద్రం సంస్మరణ సభలో అప్పుడు భారత కమ్యూనిస్టు పార్టీ ప్రధాన కార్యదర్శిగా ఉన్న చంద్ర రాజేశ్వరరావుగారు మాట్లాడుతూ “తెలుగుదేశ సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవనకు కమ్యూనిస్టు పార్టీ జరిపిన కృషిలో చంద్రంగారు ప్రముఖ పాత్ర వహించారు”ని ఉగ్గడించారు. రాజేశ్వరరావుగారు ఇంకా ఇలా అన్నారు : “జాతీయోద్యమ సంప్రదాయాలను, నవయుగాంధ్ర వైతాళికుల సంప్రదాయాలను కమ్యూనిస్టు ఉద్యమంలోకి తీసుకు రావడంలో చంద్రంగారు చాలా పెద్ద పాత్ర వహించారు. ఆంధ్ర కమ్యూనిస్టు ఉద్యమానికి మొదటి నుండి ఒక ప్రత్యేకత వుంది. ఇది ఇతర రాష్ట్రాలలో లేదు. కేరళ వంటి కొన్ని రాష్ట్రాలలో వుంది. ఏమిటంటే భారతదేశం యొక్క నాగరికత గురించేకాక ఆంధ్రరాష్ట్ర ప్రజలయొక్క నాగరికత, సంస్కృతి, సాహిత్యం మున్నగువాటిపట్ల ఆంధ్రరాష్ట్ర కమ్యూనిస్టు ఉద్యమం మొదటినుండి శ్రద్ధ తీసుకుంది. చంద్రంగారికి సాహిత్యంలో ప్రవేశం ఉండటంవలన, ఆ సంప్రదాయాలు వారికి బాగా తెలియడంవల్ల ఆయన దీంట్లో చాలా పెద్దపాత్ర నిర్వహించారు. ఈవిధంగా ఆనాటి ఆంధ్రప్రదేశ్ కమ్యూనిస్టు ఉద్యమానికి చాలా ప్రత్యేకమైన సేవచేశారు” అని రాజేశ్వరరావుగారు ఈ సందర్భంలో చెప్పారు.

“ప్రజా పోరాట రంగస్థలి - ఆంధ్ర ప్రజానాట్యమండలి” అన్న తన గ్రంథంలో కళాప్రపూర్ణ డాక్టర్ మిక్కిలినేని రాధాకృష్ణమూర్తిగారు చంద్రంగారి కృషి గురించి ఇలా తెలిపారు.

“ఆంధ్ర భాషకు, సంస్కృతికి వికాసం కల్గించిన వీరేశలింగం, గురజాడ, గిడుగు రామమూర్తిగారలను గురించి అంతకుముందు ఎవరికీ పెద్దగా తెలియదు. అలాంటివారి సంస్కరణ ఉద్యమాల గురించి, ఆనాడు మద్దుకూరి చంద్రశేఖరరావుగారు, తాను దీర్ఘంగా అధ్యయనం చేసిన విషయాలను, అభ్యుదయ రచయితలు ముందుకు తీసుకుపోయారు. ప్రజానాట్యమండలి, గురజాడ దేశభక్తి గేయాన్ని, పూర్ణమ్మకథ, కన్యక కథ గేయాలను, కన్యాశుల్కం నాటకాన్ని వెలుగులోకి తీసుకొనివచ్చారు. - ప్రజాపోరాటాల రంగస్థలం, ఆంధ్ర ప్రజానాట్యమండలి, పేజీ 42

ప్రఖ్యాతివహించిన “మాభూమి” నాటకం రచనలో, రిహార్సలలో చంద్రంగారు ఎంతగానో తోడ్పడ్డారు. ప్రజానాట్యమండలి ప్రదర్శనలను, ఇతివృత్తాలను తీర్చిదిద్దారు.

- మహీధర

ఇళ్ళల్లో పెద్దవారిని, తల్లిదండ్రులను, గ్రామాలలోని కట్టుబాట్లను కూడా ఛిక్కరించి ఈ యువకులు తమ భార్యలను కూడా తమతోపాటు కార్యరంగంలోనికి తెచ్చారు. పార్టీ కొత్త కేడరును తయారుచేసుకొనేందుకు నాయకత్వంతో వేసవి పాఠశాలలను నడిపింది. ప్రజాసమస్యల పరిష్కారానికై సమిష్టి కార్యాచరణను ప్రోత్సహించారు. అందుకై గ్రామాల్లో ప్రజా సంఘాలను నిర్మించారు. రైతు సంఘాలు, వ్యవసాయ కూలీ సంఘాలు, మహిళ, యువ, చివరికి బాల సంఘాలు, వీనికి వత్తాసుగా రచయితలకు సంఘం. కళాకారులకు సంఘం. ఈ పనుల వత్తాసుతో దేశ సమస్యలమీద సామాన్య ప్రజలను స్పందింపజేసి, త్యాగస్ఫూర్తిని కలిగింపగలిగారు. బెంగాల్ కరువు రోజుల్లో అక్కడికి ధాన్యం గ్రామాలలో పోగుచేసి పంపారు. తిండిలేక, ప్రజాసేవలో నీరసపడి రోగపడిన

పార్టీ కేడరును తీసుకువచ్చి శిబిరాలలో వారిని పోషించి బాగుచేసి మరల పంపారు. (బందరు శిబిరం)

స్త్రీ విద్యను ప్రోత్సహిస్తూ తమ చెల్లెళ్ళనూ, కూతుళ్ళను విద్యాలయాలకు తెచ్చారు. వారిని ఉద్యోగాలకు ప్రోత్సహించారు.

అన్నింటికన్నా ప్రధానమైనది వివాహ విధిలో వారు ప్రవేశపెట్టిన మార్పు. సభాముఖంలో వధూవరులచేత ప్రమాణాలు చేయించడంతో వివాహ విధి ముగుస్తుంది. ప్రారంభ సంవత్సరాలలో వివాహ విధి కాలాన్ని పొడిగించేందుకు ఉపన్యాసాలు వుండేవి. వివాహ వ్యవస్థ పుట్టు పూర్వోత్తరాలు - వివాహ విధిలో వివిధ ఆచారాల పుట్టుపూర్వోత్తరాల గురించి విధిగా ప్రసంగాలుండేవి. ఆర్థిక మాంద్యము ఫలితంగా కాలుచేతులు ఆడని పరిస్థితులు దేశంలో వుండడంచేత ఖర్చు తగలకుండా సులభంగా తేలిపోయే ఈ దండల పెళ్ళి లేక మీటింగు పెళ్ళి పద్ధతికి ఒక విధంగా జనం ఎగబడ్డారు. కమ్యూనిస్టులు కానివారు కూడా యీ పద్ధతికే వోటు నివ్వడంతో ఈనాటికిదే పద్ధతిని అనుసరించబడుతుంది. ఇటీవల కాలంలో డబ్బున్నవాళ్ళు పందిళ్ళకూ, అలంకారాలకీ, విందులకీ విపరీత వ్యయం చేస్తున్నా, వివాహ వ్యవధి, పద్ధతి మాత్రం దండల పెళ్ళి పద్ధతికే కట్టుబడి వుంటున్నాయి.

యుద్ధకాలంలో నిత్యావసర వస్తువుల పంపకంలో సహకార సంస్థల్ని ప్రోత్సహించారు. ప్రభుత్వపు వ్యవహార పద్ధతులకు ఫలితంగా మరమ్మతులకు నోచుకోకుండా పోతున్న కాలువలు, మురుగు కాలువల మరమ్మతులను జనసమీకరణతో పూర్తిచేశారు.

ఈ విధంగా సర్కారు రాయలసీమ జిల్లాలలో కమ్యూనిస్టు పార్టీ మార్క్సిస్టు సిద్ధాంతాల ప్రభావంతో అంతవరకూ సమాజంలో సహజ క్రమంలో విస్తరిల్లుతున్న ప్యూడల్ వ్యతిరేక సంస్కరణలను చారిత్రక పరిజ్ఞానంతో త్వరితపరిచారు. తాము ముందుండి దారితీశారు. పది పదిహేనేళ్ళలో తెలుగు సమాజపు స్వరూపమే కాదు, సంస్కారంకూడా మారిపోయింది. సమాజాన్ని వెనక్కిలాగి పట్టుతున్న కులవ్యవస్థ నామమాత్రావశిష్టం అయింది. అంతర్వర్ణ వివాహాలను జనం తప్పుపట్టే స్థితి పోయింది. ఆడపిల్లలు మగవాళ్ళతో సమంగా ఉన్నత విద్య పొందుతున్నారు. ఉన్నతోద్యోగాలు చేస్తున్నారు. దేశ విదేశాలలో స్వతంత్రంగా జీవిస్తున్నారు. సాహిత్య పీఠాల నెక్కుతున్నారు. రచయిత్రులుగా రాణిస్తున్నారు. సాహిత్యం స్వరూపంకూడా మారిపోయింది.

BCI.

KLVA106M121

Communism

(Telugu Monthly)

Regd. No. AP/VJA/41I56I2001

“కమ్యూనిజం”

చందదొడ్లుగా చేరండి!

ఐడి ప్రతి : రు. 6-00

సంవత్సర చందా : రు. 72/-

సమకాలీన రాజకీయ, ఆర్థిక, సాంఘిక, తాత్విక, చరిత్ర, సాంస్కృతిక విషయాలపై మార్క్సిస్టు దృక్పథం నుండి అమూల్యమైన వ్యాసాలను అందించే “కమ్యూనిజం” పత్రిక చందాదారుగా చేరండి.”

మేనేజర్

“కమ్యూనిజం”

చంద్రం బిల్డింగ్స్

విజయవాడ-520 004

Printed and Published by E. Nageswara Rao for Visalaandhra Vignana Samithi
at Nagarjuna Enterprises, Chandram Buildings, Vijayawada-520 004.
Editor : EDUPUGANTI NAGESWARA RAO

BC

